

København:
not Hopenhagen,
but NOPEenhagen or
FLOPenhagen

SIDE 42

Intervjuet:
Benedicte Hambro

SIDE 4

FOLKEHØGSKOLEN

#1 – 2010 – ÅRGANG 106

Folkehøgskolen kan sette ungdom på sporet

– Folkehøgskolen treffer noen av de strengene som er underutviklet i grunnskolen og den videregående skolen i dag, hevdet kunnskapsminister Kristin Halvorsen i sin tale til rektormøtet i Larvik. SIDE 8

INN H O L D	
FOLKEHØGSKOLEN	
UTGITT AV NORSK FOLKEHØGSKOLELAG	
Redaktør: Øyvind Krabberød ok@folkehogskole.no mob. 986 27 439	
Journalist: Jorunn Sørlie Larsen jorunn@folkehogskole.no mob. 984 777 16	
Send ros og ris til: redaktor@folkehogskole.no	
Kommer ut med 5 nr. pr. år Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i god tid før deadline.	
ISSN 0333-0206	
Design: Skin Designstudio Forsidefoto: Øyvind Krabberød Produksjon/trykk: Østfold trykkeri Papir: Amber Graphic	
Abonnement: Kr. 300 Annonser: 1/4-side: 2.100 kr, 1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr	
NORSK FOLKEHØGSKOLELAG Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo Tlf.: 22 4743 00 Fax: 22 47 43 01 Bankgiro: 8101.34.46466	
nf@folkehogskole.no	
Leder: Lars Sigve Meling 4352 Kleppe lars.sigve@folkehogskole.no Tlf.: 920 29 537	
Nestleder: Erika Alnæs Hardanger folkehøgskule 5781 Lofthus	
Styremedlem: Turid S. Haaland Vefsn folkehøgskole 8665 Mosjøen	
Styremedlem: Britt Soot Follo folkehøgskole 1540 Vestby	
Styremedlem: Tore Haltli Sund folkehøgskole 7670 Inderøy	
1. varamedlem: Marit Nordholmen Skogn folkehøgskole 7620 Skogn	
Daglig leder: Knut Simble knut@folkehogskole.no Tlf.: 69 14 44 63 97 42 89 79	
INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo Tlf.: 22 47 43 00 Fax: 22 47 43 01 Bankgiro: 1609.13.12135 if@folkehogskole.no	
Daglig leder: Dorte Birch dorte@folkehogskole.no	

Folkehøgskole skal bety en forskjell, leder	2
Benedicte Hambro, Intervjuet	4
Rektormøtet	8
Ny kunnskapsminister	12
Tankesmier – essay	13
Miniintervju med Ragnhild Lied	16
Landet rundt	18
Utstilling, Bjarne Melgaard	19
Skråblikk – Dorte Birch	20
Friluftsliv – forskning	22
Bøker – Herman E. Daly	26
Debatt – Klimamoral	28
3-D veiledning	30
Dette er en «folkehøgskolereise»	32
Røttene til folkehøgskolepedagogikken	34
Haikudikt – Hardanger folkehøgskule	35
Internasjonalt seminar	36
Grundtvigseminar Melsomvik	39
Jentegruppe Vestoppland Folkehøgskole	40
Sund-elever på klimakonferanse i København	42
Fortellingens kraft, Internasjonalt utvalg	44
IF, Push – pull-tenkningen	46
Baksiden	48

Folkehøgskole skal bety en forskjell

Vi har rundet det første decenniet av 2000-tallet. Det har vært et krevende tiår for verdenssamfunnet, ingen tvil om det. Ellevte september la mye av føringene for terrorens tiår med Irak-krigen, Afghanistan, fokusering på ondskapens akse i Bush-administrasjonen. Klimatrusselen og miljøproblemer er kommet høyt på den politiske dagsordenen. Tsunamien sjokkerte verden og finanskrisen ga verdenssamfunnet nærmest et nervøst sammenbrudd og hopetall av personlige tragedier.

Hvem skal sette dagsorden for de neste årene? Er det kapitalkreftene som skal vise oss veien, eller skal de humanistiske verdiene prege våre veivalg? Folkehøgskolen står også foran utfordringer – hva er oppdraget vårt inn i den kommende tid? Har vi mer enn nok med å rekruttere elever til skolene og fremstå coole overfor ungdomsgruppene, eller har vi noe mer på hjertet?

Bernt Gustavsson skriver i et essay: «Skal vi se ytterlighetspolerna innom den nordiska folkhögskolans ramar, blir den rena och sanna grundtvigska folkhögskolan den som anses stå närmast traditionen. Iblandt kan den rentav liknas vid ett kloster, som aldrig egentligen berörs av samhällets modernisering. Men der det finns et kloster finns det också kåttare.

Den andra polen är den folkögskola som tror att man är till för att tjäna pengar, eller en som snabbt anpassar sig till de tilfälliga politiska kraven. Marknaden och staten har då bestämt inriktningen och karaktären på skolan.»

Folkehøgskolen står i dette skjæringspunktet mellom børs og katedral. Folkehøgskole skal være glede, adrenalinkick og gode opplevelser. Den skal gi livslyst og handlingskompetanse. Men hva skal skoleslaget være i vår lille norske pedagogiske lekegrind?

Det er behov for en daglig dedikasjon i landskapet for at folkehøgskolen skal bety en forskjell – for demokratisk dannelse, for miljøet, for politisk deltakelse og systemkritikk, for pedagogisk utvikling, og for åpenhet, toleranse og dialog.

Det drives masse god folkehøgskole, men vi er avhengig av stadig fornyelse og engasjement. For å bruke et mer religiøst bilde – vi trenger å fornye den første kjærligheten. Og det er jammen mer enn å drive små pedagogiske bedrifter og beholde arbeidsplassene.

Brynjar Tollefsen, rektor ved Lofoten folkehøgskole, etterlyser livlige diskusjoner og engasjement i folkehøgskolen. Han sier at det hviler en bedøvende konsensus i skoleslaget. Tør vi lage den skolen vi tror på, spør de seg på Lofoten (se nr 4 2009). Det er et godt spørsmål også for oss på terskelen til det nye tiåret.

Men løpet er ikke kjørt! Neste tiår ligger åpent for friske fraspark og begeistring – også her i spaltene. Lykke til!
Godt nytt og svingende arbeidsår – post festum!

ØYVIND KRABBERØD

Danningsdebatten

En av dem som har kommet med de viktigste innspillene til danningsdebatten er etter min mening professor Jon Hellesnes. I boka «Sosialisering og teknokrati» skriver han blant annet:

«Eg skil mellom to former for sosialisering, to måtar å verta ‘samfunnsvesen’ på nemleg *tilpasning* og *daning*.

Tilpasninga går ut på at folk vert sosialiserte på plass i det sosiale systemet, at dei lærer seg ‘spelereglane’ utan å sjå at ‘spelet’ kan diskuterast og forandrast. Tilpasnings-sosialiseringa reduserer personar til objekt for politiske prosessar som dei ikkje ser som politiske; ein tilpassa person er såleis meir eit objekt for styring og kontroll enn eit tenkjande og handlande subjekt.

Daninga går ut på at folk vert sosialisert inn i problemstillingar som gjeld føresetningar for det som skjer rundt dei og med dei. Danings-sosialiseringa *emansiperer* personar til politiske subjekt.”

– eller som Grundtvig sier: «Man vet jo nok at de gamle skolemesternykkene sitter i oss fremdeles. Vi har tatt av oss parykken og lagerfrakken – likevel synes vi best om når ungdommene hører andektig på alt hva vi sier, og setter sin ære i å gi oss de svar vi ønsker. Men vi må lære å innse at det passer seg ikke på en folkelig høyskole som ungdommen kommer til av egen fri vilje og ikke er lokket til gjennom yrkeskompetanse».

Visst skal vi ha visjoner for vårt arbeid og gjennomtenkte målsetninger for vårt møte med elevene, men vi må aldri ta fra dem evnen eller viljen til å gjøre egne selvstendige valg. En av de viktigste oppgavene våre må derfor være, sagt med Hellesnes ord, å videreutvikle elevenes evner som et selvstendig, tenkende og handlende subjekt.

LARS SIGVE MELING
LEDER I NORSK FOLKEHØGSKOLELAG

– Lærerens nærvær er viktig

Det var ikke gitt at Benedicte Hambro (53) skulle bli lærer. Hun hatet skolen i hele barndommen. Men i folkehøgskolen har hun funnet en havn, der vil hun bruke sin energi, og det har hun rikelig av.

TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD

På fjerde forsøk klarer vi å få til en avtale med Benedicte Hambro, lærer ved Ringerike folkehøgskole. Det er lillejulaften, det er hektisk og bitende kaldt i hovedstaden. Benedicte møter til avtalt tid, energisk som alltid. Vi trekker inn i restauranten på Nobel fredssenter, i ly av grønne psykedeliske vegger. Etter bestilling sitter den rødhårete kvinnen med en stor tekopp i den ene hånden og en cappucino i den andre.

– Jeg hatet skolen i hele barndommen, kommer det spontant fra Benedicte. Jeg var et sært barn og fikk ikke utfordringer. Skolelei sluttet hun etter niende klasse. Med en mor som var lærer og en far som var psykolog var det ikke det mest naturlige. Hun dro til Danmark, til de Fynske alper, og begynte på Det danske speiderpigekorps internasjonale husholdningsskole – et godt år for den unge norske jenta på leit. Hun var utvekslingsstudent og jobbet, startet så på gymnaset, men sluttet etter tre dager. Fullførte gjorde hun som privatist – på ett år. Hun tok reiselivsutdanning i England, og var fast bestemt på aldri å bli lærer, men i 1982 sto hun der med eksamen fra lærerskolen.

Benedicte Hambro har en spennende familiebakgrunn, fortelleren reiser iblant rundt med et eget opplegg og formidler et familiært skråblikk på historien. Carl Joachim Hambro var hennes farfar, Stortingspresidenten, høyrelederen og journalisten. Hambrofamilien var jøder og kom fra Tyskland og senere Danmark, familien ble tidlig assimilert og kristnet, som hus sier. Penger fra Hambros ble lånt til startkapital i Norges Bank da Sverige tok over Norge i 1814. Bakteppet er at ingen jøder fikk adgang til det norske riket før i 1851. Den kjente Hambros bank i Storbritannia har også sine aner i familien. Familiegrenen i Norge ble akademikere, og ikke finansfolk. Hennes oldefar startet Nissen skole i Oslo, en jenteskole som hadde samme pensum som guttene.

I 1988 søkte Benedicte seg til folkehøgskolen, det ble fire fine år i Seljord før hun kom til Ringerike i 1992. Hun har jobbet bredt – med samfunnsfag, sosialfag, med internasjonale spørsmål, med forming og design og ikke minst fortellerkunst. – I folkehøgskolen har jeg fått brukt alle mine egenskaper, tillært kunnskap og erfaringer.

«Det er utrolig viktig å yte motstand, elevene er ikke i tvil om hvor jeg står, men det er ikke nødvendigvis mitt standpunkt som er det riktige»

Brenner for elevkontakt

Det blir ikke kjedelig med damen som nipper til kaffe og spiser kake. En anelse duracelkanin – full av energi og ideer.

Benedicte brenner for kontakten med elevene. – Det er viktig at vi er tydelige voksne som er bevisst på hva vi gjør. Det er ekstremt krevende å være lærer, å være på hugget hele tiden, men passivitet er livsfarlig, postulerer den engasjerte læreren.

– Jeg tenker at lærerens nærvær er utrolig viktig, å være sammen med elevene. Det er ikke bare å sette ting i gang, det skal også følges opp. Jeg tror elevene nå er mindre selvinitierte enn tidligere. De har vokst opp med at voksne hele livet har engasjert de. Jeg tror vi må følge opp og ta ansvar som tydelige voksne. Det er utrolig viktig å yte motstand, elevene er ikke i tvil om hvor jeg står, men det er ikke nødvendigvis mitt standpunkt som er det riktige.

Å gå på oppdagelsesferd med elevene er noe denne damen mer enn gjerne gjør. Det kan være etiske dilemmaer, religion – ja hva som helst. Hun understreker hvor viktig det er å følge med i noe av det elevene engasjerer seg i. – Jeg synes vampyrer er dumt, men jeg må se noen slike filmer, for å komme i snakk om det som elevene er opptatt av, sier Hambro.

Benedicte har ledet Begeistringsbrigaden på Ringerike (beskrevet i Folkehøgskolen nr 3 2009). Her fokuserer de på det positive, og det skapes liv og røre på skolen. Det gløder varmt når dette temaet bringes på bane. Ansatte og elever engasjeres og diverse priser deles ut. Her er «Årets smil», «Årets begeistrer», alle avdelingene ved skolen skal dele ut sin pris. Benedicte høster lærertimer for dette arbeidet, som prioriteres ved skolen. Hun understreker at de legger opp til fellesopplevelser som er unike for årets kull. Ellers er rivjernet fra Ringerike en stor tilhenger av spillkvelder, vafler, kos og en varm tekopp. – Jeg spiller alltid med

elevene! Det belønnet elevrådet med å dele ut prisen til «Årets tilsynslærer» Benedicte og en kollega. Spill bruker hun dessuten aktivt pedagogisk, og lager selv noen nye ved behov. Spill har til og med fått plass på timeplanen – to timer per uke. Ludo og «boksen går» får elevene til å senke skuldrene, hevder læreren.

Fellesfag

– Folkehøgskolen skulle hatt en bok, en håndfast metode-bok om hvordan vi når ut til elevene. Folkehøgskolelærere skulle forresten være pålagt etterutdanningskurs, sier Benedicte. Selv holder hun stadig kurs, blant annet fortellerkurs.

Fellesfagene står også Hambro nær. Hun er veldig opptatt av disse mulighetene til å møte alle elevene og skape fellesopplevelser. Selv har hun flere, og brukes stadig som vikar, hun er beredt – oppleggene ligger klare til å settes ut i livet. – Vi søker etter lærere, men det trengs også tusenkunstnere i folkehøgskolen.

Fortellerkunst

Hambro kan gå hardt inn i prosjekter hun setter i gang, det blir gjerne 24 timer i døgnet hvor fokus ikke flyttes. – Men jeg kan faktisk slappe av, forsikrer læreren. Jeg elsker å bade, på sommeren er det ingen reiser uten badedrakt og termometer i bagasjen. Hun går tur med hundene sine, og elsker TV-serier. Det er helt greit med en dårlig B-film!

Siden 1992 har Benedicte Hambro engasjert seg sterkt i fortellerkunst. Dette har hun ivrig brukt i skolesammenheng, men også mye utenfor. Fire bøker har hun skrevet sammen med kollega Hilde Eskild. Noen er oversatt til svensk og dansk, og er pensum på mange høyskoler. Nordisk fortellerfestival har hun vært med å drive i mange år. Hun mener at historier kan fungere som en felles referanseramme, en fellesopplevelse for et skolesamfunn. – Og hva er så en historie? Det er i følge fortelleren alt fra norrøn mytologi til røverhistorier.

Den sokratikse samtalen bruker hun også bevisst i undervisningen. De diskuterer et gitt tema, forteller en historie – så deler elevene hva de tror historien handler om. Til slutt jobber de seg fram til et felles svar.

Det forventes ofte at Benedicte stiller med en historie. – Det er ingen grunn til å være gjerrig. Jeg er glad i å holde taler. Fortellingen bruker jeg ofte som en innfallsvinkel til det jeg skal si. Hun innrømmer at hun kan mange historier – kanskje 3–400. – Hører jeg en historie én gang sitter den, ofte bearbeider jeg den videre. For meg er det vanskeligere å tilegne seg historien fra en skriftlig kilde. Og med dette i sekken reiser hun ut og deler av sin overflod. Hun holder fortellerkurs, besøker barnehager og skoler, underholder på 40-års dager og har ulike fortellerprogram.

Det er lillejulaften og god stemning i byen, vi sveiper en tur nedom brygga. Benedicte skal besøke en tante – jeg ønsker læreren en velfortjent og rolig jul.

Se nettsiden: www.fortelldavel.no

«En anelse duracelkanin
– full av energi og ideer»

«Jeg synes vampyrer er dumt, men jeg må se noen slike filmer, for å komme i snakk om det som elevene er opptatt av»

Kunnskapsminister
Kristin Halvorsen talte til
lydhøre rektorer i Larvik.

PÅ REKTORMØTE I LARVIK ØYVIND KRABBERØD

Folkehøgskolen kan sette ungdom på sporet

– Folkehøgskolen treffer noen av de strengene som er underutviklet i grunnskolen og den videregående skolen i dag, hevdet kunnskapsminister Kristin Halvorsen i sin tale til rektormøtet i Larvik.

Det var en offensiv statsråd som møtte rektorene i folkehøgskolen to kveldstimer ved åpningen av konferansen. Det var lite lovnader om mer penger eller flere folkehøgskoler, men verdien av skoleslaget var det liten tvil at hun ville understreke.

– 7000 elever går på folkehøgskole hvert år, det er en betydelig andel. At disse velger skoleslaget av lyst er jo et stort privilegium for dere. Folkehøgskolens egenverdi fortjener en større plass når vi snakker om utdanning og ikke minst danning. Dere leverer på det området, og elevene bærer med seg folkehøgskolebagasjen resten av livet, åpnet ministeren.

Snakkes lite om dannelse

Halvorsen kom inn på problemet med det store frafallet i den videregående skolen. Hun ønsket å diskutere med folkehøgskolen hvordan det er mulig å få flere til å fullføre skoleløpet. Hun viste til at de fleste slutter i det siste skoleåret av den videregående skolen. – Får vi ned frafallet 20–30 prosent vil samfunnet kunne spare 5–9 milliarder kroner. Folkehøgskolen kan sette ungdom på sporet slik at de ser meningen med det de gjør, sa SV-politikeren.

«Det snakkes lite om dannelse og om talentene som kan utvikles i dagens altfor instrumentelle samfunn og skole»

– Det snakkes lite om dannelse og om talentene som kan utvikles i dagens altfor instrumentelle samfunn og skole. Dere er verdifulle her, inn i utdannings og kunnskapsdebatten, hevdet Halvorsen. – Folkehøgskolen holder et bredere perspektiv, og gir motivasjon til læring. For et menneske å oppleve egenverdi er frigjørende. Mange lærere er drit lei av å få hele samfunnets oppdragerolle. Vi må ta tak i kulturen og verdiene. Nå har skolen druknet i det målbare, alle verktøyene. Jeg snakket nylig til 400 lærere om danning, og de var fra seg av begeistring.

«Jeg vil gjerne synliggjøre folkehøgskolen i den norske kunnskapsfloraen»

Statsråden spurte hva som var de viktigste verdidimensjonene i folkehøgskolen, og svarte selv på spørsmålet: – Det er kultur og grunnleggende respekt for natur og miljø. Det er holdninger, det å forstå sammenhenger og at vi som mennesker ikke bare kan grafse til oss. Ministeren ga Sund, Fosen og Nansenskolen spesiell honnør for prosjekter de er i gang med. Hun understreket hvor viktig kunnskap om andre kulturer er, og mente folkehøgskolen med sine prosjekt bygger ned forskjellen mellom oss og de andre.

Mer enn en instrumentell fabrikk

Ved inngangen av Bjørnson-året hadde hun tatt med seg et knippe sitater av forfatteren og samfunnsrefseren. «Skolen skal være mer enn en instrumentell fabrikk», gikk godt inn hos denne forsamlingen. Hun ønsket å avslutte med en hyllest til læreren – til møtet mellom en klok og engasjert lærer og en elev som blir engasjert. Læreren og skolen som katalysator for å få barn og unge til å vokse som mennesker.

Da det ble åpnet for spørsmål fra salen var flere innom problemet for utenlandske søkere, spesielt søkere fra den tredje verden, med å få oppholdstillatelse fra Utlendingsdirektoratet. Halvorsen var klart overrasket over dette, og lovte å ta med seg dette videre til justisminister Storberget. Dag Hareide takket ministeren for at hun snakket om alt det andre, om dannelse, om det å være et medmenneske. – Lesning, skriving og regning er bare nyttig om det bidrar til å gjøre våre barn mer menneskelige, understreket Hareide i sitt innlegg.

– Jeg forstår folkehøgskolens egenverdi, og ser deres plass i dannelsesprosessen. Jeg ønsker at vi holder kontakten. Jeg vil gjerne synliggjøre folkehøgskolen i den norske kunnskapsfloraen, så får vi se hva jeg får til. Det har vært en stor inspirasjon å møte dere, avsluttet en opplagt kunnskapsminister.

Les oss på nett: www.folkehogskolene.net/nf

Rektormøtet er et viktig møtepunkt for ledere i folkehøgskolen.

REKTORMØTET

Folkehøgskolerådet arrangerer årlig et møte for rektorer i folkehøgskolen – i januar. Denne gangen var møtet lagt til Farris Bad i Larvik 18. til 21. januar. Det var godt fram møte, 73 av 78 rektorer deltok, noe som viser at denne samlingen er et viktig treffpunkt for rektorene i skoleslaget. På programmet sto blant annet folkehøgskolens oppdrag sett utenfra og danning. Her innledet Helga Hjetland fra Utdanningsforbundet, Torbjørge Aalborg fra HSH, Kjell Terje Ringdal fra tankesmia og Odd Einar Dørum. Utdanningsminister Kristin Halvorsen talte mandag til en lydhør forsamling. Tre forskere fra NTNU la fram foreløpig status for forskningsprosjektet som er bestilt av Folkehøgskolerådet. Louis Jacoby og Lasse Sandberg sto for musikalske innslag. Kjartan Fløgstad avsluttet møtet med et foredrag rundt hans siste roman Grense Jakobselv.

– Finn deres eget offensive språk

Kjell Terje Ringdal har vært medlem i folkehøgskolenes tankesmie. Han utfordret rektorene og skoleslaget til større synlighet i det offentlige rom.

Kommunikasjonsrådgiver og retoriker, Kjell Terje Ringdal, ønsket seg en folkehøgskole som selger seg mer på motstand og mestring. Folkehøgskole skal ikke være et friår, men blod, svette og tårer, hevdet han.

– Jeg skal rapportere fra verden der ute, det har vært flott å være med i tankesmia, åpnet Ringdal.
– Det er trist at folkehøgskolen er så lite tilstede i mediene. Dere skulle være mer irettesettende for eksempel i Redaksjon en og i Aftenposten. Finn deres eget offensive språk og en god fiende å kjempe mot, oppfordret en pågående Ringdal. Retorikeren så for seg en folkehøg-

skole som fokuserte på personlig og samfunnsmessig entreprenørskap. Både å skape noe nytt og det å være entreprenør i sitt eget liv. Ringdal ville ha en folkehøgskole som selger seg mer på motstand og mestring. Det er moro å gå på folkehøgskole fordi det er slitsomt. Potensielle elever må forstå at et folkehøgskoleår ikke er et friår, men blod, svette og tårer!

Kommunikasjonsrådgiveren beskrev folkehøgskolen med følgende ord: – Dere er helt ute – så deilig ute. Aristoteles brukte han for å forklare nødvendigheten av troverdighet – den bygger på kunnskap, moral og velvilje. Det skal være en himmel over arbeidet i folkehøgskolen, i folkehøgskolen skal en lære noe som gjør at samfunnet blir bedre. De rundt skal oppleve at de viktige tingene står på dagsorden i folkehøgskolen. Skolen skal ta seg av karakterbygging og moral, understreket foredragsholderen.

– I samfunnet er DNR, den nye rasjonaliteten, på frammarsj, det er visesang versus tellekanter. Det meste er salg og bunnlinje, postulerte Ringdal. – Hvordan skal dere kjempe mot dette? Det har aldri vært større behov for motkraft. Det er behov for slike som dere!

Ringdal utfordret skolene til å tenke over sin kommunikasjonsform. – Dere framstår som en turoperator. Sønnen min ville ikke begynne på folkehøgskole. Jeg har reist nok jeg, det er jo bare reiser, var kommentaren fra junior. – Dere trenger et språk – et motspråk. Finn deres hjerteargumentasjon, men samtidig må dere ha med hodet.

En offensiv Odd Einar Dørum argumenterte sterkt mot å følge tidsånden.

– Bruk friheten i folkehøgskolen

Odd Einar Dørum har statsrådspensjon, men var usedvanelig nærværende i sitt innlegg under rektormøtet i Larvik. Han skulle si noe om folkehøgskolens utfordringer i dagens samfunn. – Den som flyter med tidsånden er død, den som tar igjen og hever seg over den vokser. Tidsånden er overraskende, innledet Dørum. Uten manuskript bomarderte han forsamlingen med knivskarpe refleksjoner. – Bruk friheten i folkehøgskolen til å myndiggjøre mennesker. Ta begrepene dere er stolt av og gå ut med de i samfunnet, oppfordret venstrenestoren. Han talte varmt for allmenndanningen, Liberal Arts, og viste til nødvendigheten av å ha dette i bunnen når en snakker om samfunnsutvikling og innovasjon.

– Hvis jeg skal gi dere en fiende å gå i rette med, så er det den overdrevne instrumentalismen og byråkratiseringen vi har i samfunnet i dag.

Dørum ga ros til folkehøgskolelandskapet som opprettet en tankesmie for å gi nye innspill til skoleslaget. – Jeg regner med at dere kommer ut av prosessen med tydelige budskap, avsluttet agitatorens.

Forskningsprosjektet

Seniorforsker ved NTNU, Agneta Knutas, la fram de foreløpige resultatene fra den kvalitative undersøkelsen i forskningsprosjektet for folkehøgskolen.

Tre forskere fra NTNU la fram foreløpig status for forskningsprosjektet som er bestilt av Folkehøgskolerådet. Hovedfokus nå er gjennomstrømning og danning. Folkehøgskolens innvirkning på sosialt engasjement kommer sterkere inn utover våren. Endelig rapport skal presenteres 1. august. Det er gjennomført både kvalitative og kvantitative undersøkelser. Vi kommer tilbake til mer fra prosjektet senere. Nå røper vi bare at det ikke er funnet støtte for at elever som har gått på folkehøgskole går raskere gjennom utdanningssystemet. Men som leder av gruppen Ove Haugløyken understreket, er det ikke sikkert folkehøgskolen som skoleslag er tjent med å gå inn på kost – nytte-argumentasjonen som den pedagogiske tenkning og forskning er veldig sterkt preget av i dag.

SETT PÅ REKTORMØTET

Ta vare på gleden ved å lære, oppfordret Helga Hjetland. Rektorene skulle skrive opp to ideer for mer bærekraft på egen skole, etter innledning om pedagogiske utviklingsprosjekter i folkehøgskolen, ved Terje Johansen, Rune Sodal og Terje Johansen. Cathrine Atundi Sodal fra Kenya holdt foredrag med tittelen: Danning i en annen kultur, og jammen fikk hun ikke hele forsamlingen opp på dansegulvet! Visangeren Louis Jacoby under åpningen av rektormøtet.

2 PÅ REKTORMØTE

- Hvorfor er du her?**
- Hva er din reaksjon på statsråd Kristin Halvorsens innlegg?**
- Andre høydepunkter?**

Bjørn Olav Nicolaisen, Namdals folkehøgskole

1. Det er viktig å opprettholde rektornettverket, og å bruke de møteplassene vi har. Jeg treffer mange gode venner og kolleger, og får anledning til å drøfte viktige saker for skoleslaget. Det skjer også mye erfaringsutveksling, og spesielt for nye rektorer må det være nyttig å komme hit. Spennende og interessante foredrag er også inspirerende, og gjør at vi kan løfte blikket litt fra det påtrengende hverdagslivet.

2. Selv om jeg ikke deler hennes politiske grunnsyn, var det veldig inspirerende å møte en reflekterende og lyttende statsråd. Hun virker oppriktig interessert i folkehøgskolen, og i hva vi har å bidra med i utdanningssamfunnet. Men jeg er nok redd for at det ikke vil være enkelt å omsette de gode intensjonene i handling.

3. Innspillene fra «Tankesmia» var interessante og engasjerende. Skulle nok ha ønsket enda mer tid til å reflektere rundt den saken, slik at flere kunne ha tatt del i debatten om danning. Ellers er det sosiale viktig; å møte igjen gode kolleger og venner, og å bli kjent med nye. Men jeg kunne nok ønsket meg at rektorsamlinga ble en dag kortere.

Harald Midtsund, Ringeby Folkehøgskule

1. Er på rektormøte for å møte og samtale med kolleger i folkehøgskolen, utveksling av tanker, idéer i forhold til arbeid og utvikling på egen skole. Interessant med temaet: Folkehøgskolens oppdrag – sett utenfra. Viktig!

2. Det var et godt foredrag. Virket som statsråden følte seg «hjemme» i forsamlingen, og var interessert i skoleslaget. Hun var opptatt av at virksomheten og målsettingen i folkehøgskolen var viktig for danningen og for samfunnet. Det gir håp om et godt og positivt samarbeid med statsråden og departementet framover.

3. Veldig gode innlegg fra Romerike og Molde folkehøgskoler i forhold til temaet for møtet: danning. Gry Husum og Helge Kjell Jr. presenterte gode eksempler på hvordan de arbeidet med danning i hverdagen. Høydepunktet var Kjartan Fløgstads foredrag!

Vil satse på folkehøgskole

– For første gang på mange år har vi godkjent en ny folkehøgskole. Nettopp dette er et tydelig signal om at vi ser den store verdien folkehøgskolene har for mange ungdommer, sier kunnskapsminister Kristin Halvorsen.

AV JORUN SØRLIE LARSEN

Hvilke planer har dere for folkehøgskolen i årene framover?

– Folkehøgskolene skal fortsatt sikres gode ramme-betingelser.

De representerer et viktig supplement til det øvrige skole- og utdanningslandskapet. Et år på folkehøgskole kan for mange innebære en frihet til å utvikle seg uten å bli målt og vurdert, gi muligheten til å dyrke og utvikle egne talenter og ikke minst gi verdifull anledning til menneskelig utvikling sammen med andre.

Tidligere statsråd, Bård Vegar Solhjell, var positiv til folkehøgskole. På statsbudsjettet er det bevilget to millioner kroner for oppstart av Setesdal folkehøgskole, motorsportlinje – smal målgruppe og kun 40 elevplasser. Dette er ikke nok – fem skoler har søknader inne. Vil dere gi statsstøtte til flere folkehøgskoler i årene som kommer?

– For første gang på mange år har vi godkjent en ny folkehøgskole. Nettopp dette er et tydelig signal om at vi ser den store verdien folkehøgskolene har for mange ungdommer. Det ligger inne flere søknader, og disse vil på vanlig måte bli vurdert og avgjort i forbindelse med de årlige budsjettprosesser.

Hvordan ser du for deg at studiemulighetene blir framover for de store (elev)kullene som nå kommer?

– Parallelt med at vi i Norge får mange flere eldre, ser vi også en ny «ungdomsbølge» ta form. Flere studenter vil skape et høyere trykk på våre universiteter og høyskoler, og vi har derfor blant annet økt antall studieplasser i høyere utdanning. I en stadig mer kompleks verden er utdanning et viktig gode for den enkelte. Samtidig viser framskrivinger av etterspørselen etter arbeidskraft at vi vil ha behov for stadig flere med både kort og lang universitets- og høgskoleutdanning i åra som kommer. Vi vet at utdanning åpner dørene til samfunnsdeltakelse og arbeidsliv. Kamp mot frafall i videregående opplæring, mer praksis, mer samarbeid og utdanning til flere er nøkkelord for regjeringens utdanningspolitikk.

Folkehøgskolene kan ta unna for endel elever fra de store kullene – men da må det opprettes nye skoler, slik at det er plasser nok for de som vil gå på folkehøgskole. Nå er det først til mølla – opptaket starter 1.februar. Da faller etternølerne og drop out’ene utenfor. Det er ikke ønskelig med bare «flinkiser» og de som planlegger tidlig som elever på folkehøgskolene. Også de som ikke vet hva de vil studere, bør få sjansen til å gå på folkehøgskole – en bred sammensatt elevgruppe er det optimale på folkehøgskoler.

Skoleslaget vil miste dynamikken om ikke nye skoler/prosjekter får slippe til. Hva tenker du om det?

– Den nye skolen i Setesdal som starter til høsten – med et helt nytt konsept – er et godt eksempel på fornying av folkehøgskoletilbudet. Det er bra. Et år på folkehøgskole kan bidra til at ungdom får bedre grunnlag for å ta valg for videre utdanning. Det er viktig at skolene henger med i samfunnsutviklingen.

Hvilken plass mener du folkehøgskolene bør ha i samfunnet og i utdanningssystemet?

– Folkehøgskolene har hatt og har en viktig plass i utdannings-Norge. Mange har gode minner og ekstra lærdom på grunn av et opphold ved en av de 77 skolene vi har i dag. Skolene skal være et opplæringstilbud til unge mennesker med høy faglig kvalitet. Samtidig har denne skoleformen unike muligheter til å gi ungdommene noe ekstra – det vi kan kalle dannelse. Elever ved folkehøgskoler lærer om fellesskap, ansvar og selvstendighet, avslutter kunnskapsminister Kristin Halvorsen.

«Det er viktig at skolene henger med i samfunnsutviklingen»

Essay:

Tankesmier – jakta etter danninga som forsvant og danninga sin pedagogikk

Tenketankar er stader der moderne menneske møtaſt for å snakke saman, og for å smi tankar om til levande ord. Tankesmia for folkehøyskolen som nå takkar av, har på førebiletleg vis vori handlingsretta og vil om ikkje lenge levere ein entusiastisk rapport.

Samtalane har handla om danning, om verdiar, og det dialogiske grunnlaget for utkaſt til felles handling. Også denne tekſten vil gjere orda levande for fleire – få dei til å verke, verte verkelege.

AV SIGURD OHREM

For tre uker siden la Dannelsesutvalget fram sin rapport som inviterte til nasjonal debatt omkring hva akademisk danning bør være. Siden senket stillheten seg. Behøver vi ingen diskusjon om hva studentene bør vite? Slik skreiv Universitetsavisarett etter at det såkallla Dannelsesutvalget for høyere utdanning sist haust la fram innstillinga si, etter eit år med møteverk-semd og reise til USA. Sidan vart det visst gravstille, heilt fram til Tore Stubberud ikkje kunne styre seg lengre og la breisida til i Aftenposten 3.01. i år. I denne kronikken kalla han mellom anna synspunkta fra utvalget for elitistiske, og ville ha seg friteke seg for slikt. Då fekk han og, om ikkje direkte skryt, så i alle svar på tiltale frå utvalget, som ikkje synast Stubberud er mykje konstruktiv. (SE FAKSIMILE EL. INNLEGGET...)

Reiserapport frå Dannelsesutvalget

Den friske og fornya debatten om danning er eit utmerka høve til fyrst å seie litt om denne innstillinga. Ho framstår retorisk som ein pedagogisk reiserapport, med relativt kort innleing og ein påfølgjande serie av variabelt inspirerte, dels uavhengige artiklar med tekstlege utflukter til ulike fakultet og fagfelt innafor universitets- og høgskolesektoren i Noreg. I deltekstane set fleire av aktørane mykje av sin lit til dialogen sitt potensiale for å betre tilhøva for den akademiske danningsprosessen. Talen om denne fornya (og desperate?) tilliten til dialogbaserte metodar på

universiteta framkallar fort eit parallellbilete frå folkehøgskolen, med alle deira smågruppebaserte møteplassar, i grell kontrast til universiteta sine mammutsalar. Når ein i denne innstillinga mellom anna kallar dialogen på universitet og høgskoler for selve «**danninga sin stad**» skjøner ein at det no både er tid og stad for å rekke opp handa i klassen.

Frå danning til tilpassing – med dialogen i krise

Filosofen Jon Hellesnes skiljer ein stad (I boka Sosialisering og Teknokrati) mellom tilpassing og danning, og meiner med dette to hovedtypar sosialisering til henholds-vis politisk kontrollerte vs fritt tenkande vesen. Han let sidan dette vere kriteriet på kva for slags skulesystem ein ønskjar seg i Noreg. Mange har, med Lars Mæhlen, i bladet Utdanning, sett PISA-undersøkingene som sjølv symbolet på forfallet i norsk videregående skole. Eit knefall for ein slik positivistisk måle-iver vil gjere elevane om til styringsobjekt og pedagogikken til eit redskap for styring og tilpassing.

Båe danning og pedagogisk utdanning har og sin sentrale rolle i det prosjektet **Tankesmia for folkehøgskolen** stillar fram, men når talen går om utdanning, ofras ikkje den PISA-produserande pedagogikken mykje plass. Snarare enn objektivt målbare prestasjonar er det elevane sine egne, mestringsretta utkast og ytingar som vil stå i søkjelyset. Folkehøgskolen skal

stadig vere ein arena for spørjande søkjarar, og slett ikkje for dei skråsikre og målbare svara.

Danning kan definerast som evna til merksemd, til å vere vaken og åpen for **ein annan** og **det andre**. Folkehøgskolen legg, som sosial arena, heilt naturleg ei stor vekt på denne andre-orienteringa, og vert, med si insistering på små og store gruppeerfaringer, også ein unik praksisarena for slik danning. På tilsvarende vis bør ein praktisk og estetisk basert pedagogikk knytte seg opp i mot dei sosiale og kulturelle kontekstane for danning, men med eit særleg blikk for den individuelle mestringa, og tilhøvet mellom motstand og evne til yting hos den enkelte. Og utviklinga av desse evnene skal og må gå føre seg i eit levande, språkleg fellesskap. Eit særleg fokus hviler på dialogen sin plass i den pedagogiske tenkinga rundt danning og læring. Grundtvig var også oppteke av dialog. «Det er først når talen blir til samtale at opplysningen lykkes».

Universiteta har i dag knapt nok rom for reelle dialogar, og særleg ikke på bachelornvået. Ikke minst difor set utvalget søkelyset på dialogbaserte metodar når dei leitar etter verkemiddel for å legitimere og konkretisere dannelsreformene sine. Men her har innstillinga frå Dannelsutvalget lav troverdighet. Sjølv om dei ønskjer seg dialogar av heile sitt hjarte, er det få som verkeleg trur at dei vil komme av seg sjølve. Til dette krevast i det minste ressursar, mykje ressursar, for dei kjekke og altruistiske kollokvieleiarane frå gullaldertida finst ikkje meir, dei står bak diskane i 7-11 butikkane for å finansiera ekstra rettleiing, eller skriv på master-avhandlingane sine. Så sjølv om ressursane skulle kome, og det gjer dei neppe, må ein i mellomtida uansett ta til takke med, i beste fall, å **lese** om dialogar i Platons Faidros, eller andre **dialogar om dialogar**.(Sic). Når ikkje maten er tilgjengeleg, får ein ta til takke med menyen.

Ope tomrom

Men i dette tomrommet er det **og** at folkehøgskolen kan komme på kartet og finne opninger. Danning krev, i tillegg til gode intensjonar, både eit pedagogisk grep og eit rom, folkehøgskolane har begge, universiteta har neppe noken av delane. I vår samanhang er dette ikkje eit spørsmål om ressursar, snarare handlar det om ein kombinasjon av skjerpa medvit og sans for timing. I den åpninga som dannelsutvalget har streka opp er det meir enn mogeleg å installera seg i ei bærekraftig nisje. For dialogane finner stad allereie, som mellom anna Jan Sjøberg har vist oss, nettopp i det opne folkehøgskole-rommet og -romma.

Det gjelder berre å sikre arten gode levkår og bærekraft, verne om eksemplara, og ikkje minst, vise dei fram og få dei til å fortsette å formere seg. For er det ikkje på høg tid at det skoleslaget som faktisk tek vare på den

NYTT PROFESSORVELDE? Gjennom 40 år har dannelse i Norge blitt sett på som elitisme og borgerlighet. Dette mente vi oss ferdige med. Men nå har vi fått Dannelsesutvalget for høyere utdanning.[Tore Subberud] Faksimile Aftenposten

dialogiske arva **og** får ta del i den legitimerande krafta som tildelast dei som snakkar mest og høyst om han?

Dialog – der han høyrar heime

Hva er så typisk for denne danninga sin dialogbaserte pedagogikk – og korleis foregår han i praksis?

Svaret er minst todelt, for det er særleg viktig å kunne skilje mellom forma og innhaldet eller temaene for denne refleksive verksemda. Utgangspunktet for innhaldet er den personleg opplevde røynda, dei eigne, praksisbaserte røynslene frå samliv, arbeidsliv eneliv og samfunnsliv, eller, med en lett vri på noko Andreas Hompland ein gong sa om folkehøgskolen, fra arenaer for erotikk, livssyn, politikk og dialektikk i valgfri rekkefølge. Til innhaldet høyrer også den tause, kroppsleggjorte kunnskapen, måten vi gjer ting på, og hva og korleis ein tenkar når ein gjer det. Til forma høyrer særleg det munnlege, den samtidige nærleiken og vekslinga og vekselsverknaden i samtalane. I motsetnad til monologiske førelesningar og abstrakt, pensumbasert undervisning foregår den dialogiske utvekslinga her og no, mellom to eller fleire, likeverdige partnarar, i refleksjon over **eigne røynsler** og i møte med og undring over den andres.

Refleksjon over opplevingar, eigne røynsler og møte med den andre er vitale føresetnader for at prosessar rundt både og danning læring av annen orden(lære å lære) skal komme i gang. Og her kan ein knapt nok tenke seg en meir ideell og høveleg arena en folkehøgskolen. Her møtar ein stadig seg sjølv og den andre, både i døra, og tett på, nært eller halvnært, i gruppa og på fellesrommet. Her møtar ein og daglege utfordringer, deler opplevingar og utsetjast for utfordringar og hendingar ein på ingen måte kunne produsere aleine eller privat. Materialet for sjølrefleksjon er bort i mot ubegrensa, mogelegheitene og antallet potensielle stader for å møte den andre er likeså

Folkehøgskolens tankesmie. F.v. Kristin Gunleiksrud, Lars Sigve Meling, Ragnhild Lied, Guri Hjeltnes, Synnøve Tjora, Sigurd Ohrem, Leon Haugsbø, Knut Simble og Tor Grønvik. Kjell Terje Ringdal ikke tilstede. Foto: Øyvind Krabberød

legio. Folkehøgskolane er såleis levande laboratorier for både sjølrefleksjon, personlige og kulturelle møter og dialogisk danning.

Medvitet om at refleksive praksisar banar vegen for danning friskar også opp i forståelsen av dei nære tilhøva mellom danning og frigjerande pedagogiske praksisar.

Ei jordmor på kvart internat

Men, dei levande dialogane lever ikkje bare av relevant innhold, av spanande røynsler og nytt materiale. Det krevast og, for bli unnfanga og født, gode jordmødre, eller majeutikarar som Sokrates kalla dei, og stabile tilhøve. Nei, eg snakkar ikkje om ei New Age – utgåve av Homplands **erotikk, politikk og retorikk** – motto for folkehøyskolen anno 2010, sjølv om metaforen er slåande. Naturlege (og kyske!) befruktninger og fødslar skjer best under små forhold og under trygge tilhøve, og, ikkje minst, med gode ritual som kan støtte opp under og sannsynleggjere stadige gjentakingar, slik at dialogane kan bli bærekraftige. Kanskje er ein levande dialog først og framst avhengig av ein dialogisk kontekst, ein samtalande «way of life». Og kanskje er det også difor han fell så naturleg inn i folkehøgskolen, som jo og har mykje av ein særeigen livsform i seg. Dialog er slik ein av våre viktigaste reiskapar for å byggja danning. Men det er nok **og** her at skuleslaget har sine største utfordringar og, langt på veg, uforløyste mogelegheiter.

TANKESMIA FOR FOLKEHØGSKOLEN – AGENDA

Hensikten med tankesmia er å åpne for innblikk i, og innspill til folkehøgskolene. Innspill og synspunkter skal først og fremst brukes i organisasjonenes og skolenes skoleutviklingsarbeid. Men tankesmia kan også komme med innspill av strategisk og skolepolitisk art. Deltakerne står fritt til å ta opp temaer de finner relevante. Aktuelle problemstillinger kan være:

- Hva er grunnverdiene i folkehøgskolene?
- Hva er folkehøgskolens egenart som skoleslag?
- Hvilken samfunnsmessig nytteverdi har folkehøgskolen?
- Hva er folkehøgskolens berettigelse i dag og i morgendagens samfunn?
- Hva kan samfunnet forvente av folkehøgskolen?
- Finnes det uutnyttede muligheter for samarbeid, både på skolenivå og på skoleslagsnivå?

TANKESMIAS DELTAKERE ER FØLGENDE:

Ragnhild Lied, 2. nestleder i Utdanningsforbundet
Kommunikasjonsrådgiver Kjell Terje Ringdal, egen virksomhet
Inspektør Synnøve Tjora, Rødde Folkehøgskole
Professor Guri Hjeltnes, BI
Rådgiver Kristin Gunleiksrud, IKO - Kirkelig pedagogisk senter
Lektor Sigurd Ohrem, Skiringssal Folkehøgskole
Leder Leon Haugsbø, Noregs Kristelige Folkehøgskolelag
Leder Lars Sigve Meling, Norsk Folkehøgskolelag
Daglig leder Tor Grønvik i NKF og daglig leder Knut Simble i NF er sekretærer for gruppa.

Ragnhild Lied, nyvalgt 2. nestleder i Utdanningsforbundet, har deltatt i tankesmias arbeid.

– **Hva brenner du spesielt for i norsk skole, og hvorfor?**

– Ei av dei store utfordringane vi har i norsk skule i dag, er å få fleire til å fullføre vidaregåande opplæring. Eg brenn såleis for at alle elevar, gjennom heile utdanningsløpet, skal få møte godt kvalifiserte og motiverte lærarar, og at det blir sett inn tiltak retta mot den einskilde elev så snart ein ser at nokon har behov for ekstra oppfølging. Samtidig meiner eg at styresmaktene på alle nivå i større grad må sjå på dei ressursane dei løyver til skulen som ei investering i framtida og ikkje som ei utgift. Og til slutt vil eg nemne at med den høge gjennomsnittsalderen vi har i lærarkorpset i dag, er det viktig å få dyktige og motiverte ungdommar til å satse på lærarutdanninga. Det handlar om å få vist kor utfordrande, spanande og gjevande dette yrket er. Samtidig må det sikrast gode lønns- og arbeidsvilkår.

– **Norsk folkehøgskolelag og Utdanningsforbundet samarbeider nært. Er det noe fra folkehøgskolen du gjerne hadde sett mer av i den offentlige skolen?**

– Utfordring å holde fast på egenarten

Ragnhild Lied er nyvalgt 2. nestleder i Utdanningsforbundet. Hun har deltatt i folkehøgskolens tankesmie, og ønsker en debatt om hva som er de viktige verdiene i folkehøgskolen. Hva er verdt å ta vare på, og hvor trengs det fornyelse?

AV ØYVIND KRABBERØD

– Det kan synest som at det både i grunnskulen og i vidaregåande opplæring no blir lagt så mykje vekt på målbare resultat at fokuset på å utvikle det heile menneske kjem i bakgrunnen. Eg meiner at den rolla folkehøgskulen kan spele og spelar for unge og vaksne i ein fase i livet der sjølvutvikling, danning, det å finne ut kven dei er, kva dei er gode til, kva verdiar som er viktige mm. , er noko alle utdanningsprogram i vidaregåande opplæring burde ha tid til å legge meir vekt på.

– **Du har vært medlem i den folkehøgskoleoppnevnte tankesmia. Kan du si litt om hva arbeidet kan føre til?**

– Eg er usikker på kva arbeidet kan føre til, men eg håper at det kan motivere til ein debatt i folkehøgskulane om kva som er dei viktige verdiane som er verdt å ta vare på og kva som eventuelt trengst av fornying i dette skuleslaget. I nokre samanhengar kan det kanskje vere nok å fornye språkdrakta utan den store reelle endringa i innhaldet. Eg har også ei tru på at ein slik debatt kan skape auka medvit og stoltheit

i forhold til det som er folkehøgskulane sin styrke i dagens utdannings-Noreg.

– **Trenger vi Folkehøgskolen som skoleslag i Norge, er det ikke mye av de samme ideene som etter hvert er adoptert av for eksempel den videregående skolen?**

– Eg meiner absolutt at vi treng folkehøgskulane som skuleslag og eg har vanskar med å sjå at så mange av ideane er adoptert av den vidaregåande skulen.

– **Hva tror du er de største utfordringene for folkehøgskolen i framtida?**

– Den største utfordringa trur eg vil vere å klare å fornye seg utan å gi slepp på dei viktige verdiane og oppdraget som eg nemnte at folkehøgskulen har. Elles er det sjølvsgt vanskeleg å vurdere kva framtida vil bringe, men dersom vi får eit sterkare press på at all utdanning skal kunne målast i forhold til nytteverdien for arbeidslivet, vil det bli ei stor utfordring å klare å halde fast på eigenarten til dette skuleslaget.

NOREGSREKORD

Regjeringa inviterer oss alle til å bli med på klimadugnad. Men kvifor skal vi dusje med sparedusj når regjeringa nyleg sette Noregsrekord i tildeling av oljekonsesjonar?

Skriv Astrid S Dypvik i Dag og tid

DARIO FO OM DOMMEDAG

Den italienske nobelprisvinnaren Dario Fo (83) har vore i København og snakka om klimaspørsmålet. – Det må til en katastrofe for å berga oss, seier den kjende teatermannen til Politikken. Me må tilbake til syklane. Alt kjem til å endra seg, seier Fo.

Dag og tid

TRO

Bjarne Håkon Hansen symboliserer oo-tallet. Han tror på Snåsamannen, men ikke lenger på politikken.

Morgenbladet, Frank M. Rossavik

JULEFERIE I THAILAND

Konsumkapitalismen er den mest paternalistiske samfunnsform historien kjenner. Hvem sa at du fortjente juleferie i Thailand? Hvor kommer den fra, forestillingen om at det er en rettighet å bevege seg hvor man vil, når man vil, og så raskt man har økonomi til? Den er av ny dato, og markerer en hyperindividualisme illustrerende for vårt samfunns forhold til naturen.

Morgenbladet, Arne Johan Vetlesen

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE:

103.000 kroner til nytt radio- og TV-utstyr – Nå får vi anledning til å satse tungt på direktesendinger og nettpublisering, sier hovedlærer Willy-André Martinsen på Radio og TV-journalistikk ved Skjeberg folkehøyskole. Fagfeltet har fått bevilget 103.000 kroner fra opplæringsavdelingen i Østfold fylkeskommune. Pengene skal brukes til innkjøp av utstyr for

trekamera-produksjon, i tillegg til at radiostudioet blir modernisert.

– Jeg gleder meg som en unge til utstyret kommer på plass, sier hovedlæreren som mener elevene på fagfeltet nå vil få et enda bedre undervisningstilbud. Vi har bra søkning i dag. Men når dette blir kjent, kommer det nok til å bli enda større pågang av nye elever, sier han entusiastisk.

Direkte TV-sendinger

Skjeberg folkehøyskole får i disse dager installert fibernett som vil føre skolen inn på den digitale motorveien med fri fart. Dette åpner også for at det kan satses enda mer på multi-medial nettpublisering. På fagfeltet Radio og TV-journalistikk blir det nå kjøpt inn utstyr for å kunne direkte-overføre TV-sendinger på skolens hjemmeside.

Østfold fylkeskommune

Planlegger dere lærertur i 2010?

TEAM BENNS har lang erfaring med å organisere turer hvor dere kan kombinere faglig og kulturelt program. Her er et priseksempel til Amsterdam med KLM:

Amsterdam fra kr. 3990,-

4 dager/3 netter

Prisen er basert på 20 personer og inkluderer:

- Fly Oslo-Amsterdam tur retur (f.eks mandag-torsdag)
- Skatter og avgifter
- 3 netter i dobbeltrom på 3* hotell (f.eks Hotel Leidse Square)
- Frokost & Transport mellom flyplass og hotell 1/r
- 3 timers bysightseeing + 1 times kanal cruise med skandinavisk, talende guide

TEAM BENNS tilbyr gode priser på alle type gruppeturer og vi skreddersyr din reise etter dine ønsker og behov. Vi kan hjelpe med alt fra konferansereiser for store og små firma, studietur for lærergrupper, spa-reiser eller stortyding for vennegjengen, idrettslaget, korps eller forening.

TEAM BENNS
www.team-benns.no

AIRFRANCE

KILROY
group travel

Vedde Slotsgate 23 • 0157 Oslo • Tlf.: 23 10 23 19 • grupper@team-benns.no

ELEVER UTVIST ETTER VOLD

To elever har mistet skoleplassene sine ved Sund folkehøgskole etter mistanke om grov voldsbruk. Rektor Tore Haltli gjorde kort prosess da to av skolens elever igjen havnet i klammeri med lokalbefolkningen.

Haltli tror ikke vold og konflikter vil forfølge skolen videre utover skoleåret.

– Vi hadde noen elever som tydeligvis var glad i å slåss. De er ikke lenger elever ved skolen. Vi mener vi nå har ryddet opp i problemene, sier Tore Haltli.

Trønder-Avisa, 13.11.2009

200 BARN BESØKTE SELJORD FOLKEHØGSKULE

200 elevar frå barneskulane i Seljord og Flatdal har vore på besøk på Seljord folkehøgskule.

Det blei ein spennande dag med samvær og samspel mellom barneskuleelevane og folkehøgskuleelevane då det blei arrangert «Barnas dag» på folkehøgskulen i Seljord.

Dagen blei avslutta med folkehøgskulens oppsetning av «Alice i eventyrland», ei framsyning som trollbatt barneskuleelevane med innhald og gode song- og skodespelarprestasjonar. Dei lydhøyre tilskodarane levde seg inn i Alices draumeverd. Før teaterframsyninga deltok barneskuleelevane i eit allsidig aktivitetsopplegg som spente frå song, musikk, dans, måling,

teikning til uteaktivitetar. Dei 84 elevane på folkehøgskulen var fordelte på dei ulike aktivitetane og stod for gjennomføringa av dagen. Skulen hadde organisert dugurd i uteamfiet der det blei servert lussekattar og kakao. Med til saman tri hundre i amfiet blei det eit yrande liv rundt dei tri bål plassane som bidrog med ljøs og varme.

Vest-Telemark Blad – 17.12.2009

FLERKULTURELL LEKSEHJELP

Parviz Salimi er flerkulturell leksehjelp/koordinator i Ringerike. Leksehjelpen i Hønefoss har blitt en stor suksess.

– Vi startet med leksehjelp for barneskole, ungdomsskole og voksne i 2005 og for videregående skole i 2008. Vi har mange frivillige leksehjelpere. Alt fra pensjonister til elever ved Ringerike Folkehøgskole er leksehjelpere og gjør en flott innsats, sier han.

– I Hønefoss fungerer leksehjelpen også som et sosialt møtepunkt for elever som ikke ønsker å gå hjem til tomt hus. Elevene får gratis mat og kan kose seg sammen før vi starter opp med leksene, sier Parviz Salimi.

– Leksehjelpen er en økt mulighet for minoritetsgrupper å bli kjent med andre. Leksehjelp virker forebyggende mot at ungdom rekrutteres til kriminelle miljøer, og det bidrar til gode prestasjoner på skolen, sier Salimi.

Stadig får Salimi tilbakemelding fra lærere og rektorer om elever som gjør store faglige fremskritt etter at de startet på leksehjelp.

Ringerikes Blad – 05.12.2009

FOLKEHØGSKOLE MED BIOBRENSSEL

Peder Morset folkehøgskole har kastet ut 106 panelovner og erstattet dem med en ny varmesentral basert på biobrensel.

På folkehøgskolen har de nå demontert panelovner og erstattet dem med radiatorer. Den nye vannbaserte oppvarminga kommer fra det nye sentralanlegget det ble holdt ferdigbefaring på denne uka.

– Alle de nye elevheimene skal få vannbåren varme, i tillegg varmer vi opp både skolebygg, administrasjonsbygg og svømmehall, sier Gunnar Kvarme ved Peder Morset folkehøgskole til Nea Radio.

De to første av de nye elevheimene er allerede tatt i bruk, og både elever og ansatte er svært godt fornøyd med den nye oppvarminga.

Den nye biokjelen med tilhørende røropplegg har kostet ca 1,8 millioner kroner. Enova ga Peder Morset folkehøgskole et tilskudd på 1,6 millioner kroner, basert på 2 kr for hver av de 800.000 kWh skolen hvert år brukte til oppvarming.

Nea Radio – 11.12.2009

På Åstrup Fearnley Museet for Moderne Kunst arrangeres nå en retrospektiv utstilling med den norske kunstneren Bjarne Melgaard (f. 1967). Utstillingen åpnet 21. januar og inkluderer eldre og nyere arbeider som fremhever kvaliteten og bredden i Melgaards kunstneriske prosjekt.

AV ØYVIND KRABBERØD

Bjarne Melgaards ekspressive malerier, tegninger og skulpturer har allerede oppnådd en særegen posisjon i norsk og internasjonal kunsthistorie. Hans karakteristiske stil og ofte provoserende tematikk har gjort ham til en kontroversiell og samtidig høyt aktet kunstner, hvis verk er godt representert i Åstrup Fearnley

samlingen. Til denne omfattende utstillingen har de samlet flere av de mest sentrale verkene fra de siste femten årene. Samtidig presenteres flere nye malerier og en bearbeidet versjon av installasjonen *Greenland, A Novel* fra 2008.

Melgaards kunstneriske virke er rikt på litterære referanser og han henter gjerne inspirasjon fra filmer og musikk. I forbindelse med utstillingen har de invitert Melgaard til selv å kuratere et filmprogram for Cinemateket på Filmens Hus, som vil inneholde filmer som har hatt betydning for hans kunstnerskap.

En utstillingskatalog med tekster av blant annet Gunnar B. Kvaran, Jan Hoet, John Kelsey, Hans Ulrich Obrist og Hanne Beate Ueland er kommet ut på forlaget Skira.

Kuratorer: Gunnar B. Kvaran, Hanne Beate Ueland og Grete Årbu.

For kontakt:
Åstrup Fearnley Museet for Moderne Kunst
Dronningens gate 4, Oslo,
tlf: 22 93 60 60
info@fearnleys.no
www.afmuseet.no

BJARNE MELGAARD
JEALOUS
THE ÅSTRUP FEARNLEY MUSEUM OF MODERN ART
21.01 - 25.04.2010
WWW.AFMUSEET.NO

Untitled, 2003
Olje på lerret
180 x 160 cm
Åstrup Fearnley Samlingen

Untitled, 2007
Olje på lerret
200 x 300 cm
Åstrup Fearnley Samlingen

TMI, Beta Readers og emoticons

Det er bursdagen min i dag. Jeg ble vekket med sang, kake og presanger på sengen og koste meg stort med det.

AV DORTE BIRCH

Siden ble det telefoner og e-poster fra familie og venner, og kake og gratulasjoner på jobben. Så logget jeg meg på nett. Der ble jeg møtt av en lang tråd med virtuelle kaker, sanger og gratulasjoner. Og filmer og små noveller laget til meg. I mitt forum, av mine nettvenner. Mine gode nettvenner.

Ikke ordentlige venner

«Nettvenner er ikke ordentlige venner», hører man ofte. Tilsynelatende kan man ikke være venner med personer man ikke har sett og som man mister så snart de slutter å logge seg på.

Ja, det kan muligens virke bisart at to av mine gode venner er *Mutanta*, en 22-årig student fra North Carolina og *Saki54* en 56 år gammel halvkjent skuespiller fra California. Jeg har aldri sett dem IRL, men snakker likevel med dem flere ganger i uken.

Folk blir avhengige

Jeg sitter gjerne noen timer på nett de kveldene jeg er hjemme – og møter forskrekkede ansikter når jeg forteller dette til folk. Hadde jeg sagt at jeg tilbrakte et tilsvarende antall timer foran TV'n, så hadde ingen løftet et øyenbryn for dette er slik mange bruker kveldene sine. Passiv TV-titting er, for mange, mer akseptabelt enn aktiv nettbruk.

På nettet skriver jeg bøker og noveller, og jeg er aktiv fødselshjelper når mine nettvenner publiserer på forumet. Andre lager filmer eller grafiske produksjoner som de legger ut og får kommentarer på. Og vi deler våre kunnskaper om land og kulturer. Jeg er

for tiden nok så godt orientert om polsk reklamefilm, spansk mote og amerikansk helsevesen. Mer interessant enn siste avsnitt av «Frustrerte fruer», i mine øyne.

Ufin oppførsel

«Folk er anonyme på nett og oppfører seg derfor ille.» Alle har sett avisenes klipp fra nettdebatter der fotballspillere og popsangere hettes og mobbes. Slik er det ikke overalt.

Det er som ellers i verden. På noen skoler er det mobbing, på andre ikke. Noen mennesker har evnen til å oppføre seg, andre har det ikke.

Noen fora har moderatorer som passer på og jeg er en av disse som sletter upassende innlegg og bilder. I tillegg har vi nedskrevne regler, vår offisielle nettikette. For å minske mengden misforståelser mellom folk, bruker vi i tillegg emoticons. Disse er en erstatning for de ansiktsuttrykkene og følelsene vi ikke kan vise.

Mediet er ulikt, mennesket det samme

Nettet er som virkeligheten. Man liker noen personer bedre enn andre. Noen holder kortene tett til brystet mens andre buser ut med TMI umiddelbart (nei, det er ikke sikkert vi ønsker å vite om gubbens impotens før vi i det hele tatt har lært deg å kjenne, Cloudygirl fra Kentucky).

Noen bidrar mer enn andre og noen er gratispassasjerer. Men de fleste hjelper der de har evner og får støtte der de står fast. Vi har et korps av webteknisk kyndige, oversettere fra/til all verdens språk, forfattere som holder med gode historier og betaer som

korrekturleser resultatet, folk som lager andres avatarer og signaturer og filmmakere som gir oss kunstverker av imponerende kvalitet. Still et spørsmål og du får svar. Mange svar.

Vi har det gøy i fellesskapet. Vi fleiper og ler, vi gråter og akker oss. Noen personer får man en personlig kontakt med og andre hilser man bare vennlig på i forbifarten. Plattformen for samvær er muligens annerledes enn røykerommet på Blindern i 1989, men samværet er det samme. Og det er heller ikke alle mine medstudenter fra statsvitenskap jeg fortsatt har kontakt med i dag.

Virtuelle venner og IRL-vennskaper fødes og dør. Noen varer, men man vet sjelden hvilke før etter en stund.

ORDLISTE:

TMI = Too much information – når forummedlemmer blir for selvutleverende i forhold til det som føles naturlig.

Emoticon = Lite bilde som uttrykker følelse. Mange fora har hundrevis av emoticons man kan bruke.

Beta = En beta-reader er en blanding av en korrekturleser og en som gir tilbakemeldinger på historier man skriver. Betaer brukes også til andre typer kunstneriske uttrykk.

Avatar = Illustrasjonen man velger sammen med kallenavnet/nick for å si noe om hvem man er/ føler seg som.

Gjerne et lite kunstverk i seg selv. **IRL** = In real life. Det som ikke foregår på nettet.

Lene Dyrkorn er prosjektleder for Setesdal folkehøgskule.

AV ØYVIND KRABBERØD

Dyrkorn hadde sagt opp sitt engasjement

som prosjektleder for Setesdal folkehøgskule da skolen endelig fikk ja til å starte opp, det var ikke mye optimisme igjen. Hun hadde da jobbet tre år for å utvikle dette folkehøgskoleprosjektet. Men etter gladmeldingen i oktober er hun igjen i gang med planlegging – nå for skolestart høsten 2010. Dyrkorn forteller at de har jobbet intenst mot Storting og regjering siden 2006, men at det først var da de jobbet sterkere mot stortingsrepresentanter fra eget fylke at saken beveget seg. Den nye folkehøgskolen som blir en frilynt

Høsten 2009 ga Stortinget klarsignal for oppstart av Setesdal folkehøgskule. Vi tok en liten prat med prosjektleder Lene Dyrkorn (26).

skole plassert under Informasjonskontoret for folkehøgskolen, blir en skole med fokus på motorsport. Det legges opp til 16-års aldersgrense og 40 elever i første omgang. Det planlegges tre linjer, motorsport, trial og snøscootercross.

Vil folkehøgskole

I januar ble det opprettet en stiftelse som skal drive skolen, her er Valle kommune inne med 75 prosent eierandel, mens Norges motorsportforbund er den andre eieren. Målgruppen vil i stor grad være aktive utøvere av motorsport.

Skolen skal inn i lokaler som tidligere var videregående skole i Valle sentrum.

Lene Dyrkorn forteller om et stort arbeid som ligger foran med ansettelse av rektor, lærere og andre medarbeidere. Det skal opprettes hjemmesider, lages brosjyre og drives med profilering, og ikke minst legges planer for skoledrift og undervisning. – Det er viktig å få inn folk som vil folkehøgskole, vi skal drive med allmenndanning, avslutter prosjektlederen som både har lest seg opp på folkehøgskole og som har hospitert ved Numedal folkehøgskole.

REKTOR HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

Stilling ledig som rektor ved Hallingdal Folkehøgskule, Gol.
Vikariat 01.08.10–31.07.2011 med mulighet for fast tilsetting frå 01.08.2011.

Hallingdal Folkehøgskule ligg flott plassert i lia ovafor Gol med utsyn over heile Gol sentrum. Hallingdal Folkehøgskule er ein frilynt folkehøgskole og eigar er Hallingdal Høgskulelag. Skolen har god elevsøknad og har inneverande skoleår 112 elevar og 23 tilsette.

Rektor har ansvar for den totale drifta av skolen – pedagogisk, administrativt og økonomisk. Dette gjeld også det overordna ansvaret for kortkurs og utleigeverskjend. Vi kan tilby ein utfordrande og spennande jobb i eit positivt miljø!

Rektor må ha pedagogisk utdanning og bør ha administrativ og økonomisk kompetanse. Å ha arbeidd i, eller ha god kjennskap til, folkehøgskolen og folkehøgskolepedagogikken vil vere ein stor fordel. Det vil bli lagt vekt på personlege eigenskapar som god evne til samarbeid og motivasjon for å utvikle skolen vidare.

Rektor har styret for skolen som sitt overordna organ og er den ansvarleg føresette for alle tilsette. Administrasjonsressursen ved skolen er 130%. Rektor har 80% administrasjon og 20% undervisning. Med stillinga følgjer rektorbustad der rektor har buplikt. Målforma i administrasjonen er nynorsk. Løn etter avtale. Pliktig medlemskap i Statens pensjonskasse.

Nærare opplysningar ved rektor Mildrid Nesheim, tlf. 32079670/90131572. E-post: rektor@hallingdal.fhs.no, undervisningsinspektør Anne-Grethe Ulshagen, tlf. 32079670/90162806. E-post: annegrethe@hallingdal.fhs.no og styreleiar Per-Egil Kolsrud, tlf. 91745463. E-post: per-egil@aal.kommune.no Sjå også heimesida til skolen: www.hallingdal.fhs.no

Skriftleg søknad, med CV og godkjende kopiar av vitnemål og attestar, sendast **Styret for Hallingdal Folkehøgskule, 3550 Gol, innan 01.mars 2010.**

HALLINGDAL
FOLKEHØGSKULE

Er naturopplevelse og naturvern på veg ut av folkehøgskolens friluftsliv?

Friluftsliv er det største faget i folkehøgskolen, men fokuset synes flyttet fra natur og naturopplevelse mot aktiviteter og selvrealisering. Dreiningen gjelder både skolenes tilbud i friluftsliv og elevenes motiv for friluftsliv. Dette står i kontrast til unges friluftsliv generelt der naturopplevelse fremdeles er viktigst. Utviklingen er et paradoks fordi det var forholdet til naturen som brakte friluftsliv inn i folkehøgskolen på 1970-tallet.

AV RUNE WAALER

Friluftsliv som fag i folkehøgskolen vokste på mange måter ut av den grønne bølge på -60 og -70 tallet. Naturvern kom først inn i folkehøgskolen og fikk etter hvert selskap av linjer for idrett og friluftsliv. På -80 tallet utviklet det seg stadig nye friluftslivslinjer og i 1992 ble Øytun folkehøgskole den første rene friluftsfolkehøgskolen. I 2000 fulgte Nordfjord folkehøgskole Øytuns eksempel. Siden den gang har friluftslivet i folkehøgskolen vokst sakte og gjør det enda. For 10–15 år siden het linjene «Friluftsliv», eller «Idrett og friluftsliv». I dag er det «Friluftsliv – Adventure», eller «Mountaineering – Guide» som gjelder.

Folkehøgskolens friluftslivslinjer

Friluftslivslinjene er sortert i tre fagprofiler innen *Det tradisjonelle friluftslivet*, *det klassiske friluftslivet* og *spesialistene med aktivitetsfokus*. Dette er gjort ved hjelp av felleskatalogen for folkehøgskolene, skolenes nettsider og samtaler med lærere på mange folkehøgskoler. En drøfting ville gått på om mange av friluftaktivitetene kan defineres under friluftslivsbegrepet. Tabellen gir en indikasjon på utviklingen av folkehøgskolens tilbud fra 1998 til 2008.

ANTALL FRILUFTSLIVSLINJER I PERIODEN 1988/99 TIL 2007/2008

		1988/99	2001/02	2004/05	2007/08
1	DET TRADISJONELLE FRILUFTSLIVET	12	18	8	10
	Generell, naturbruk og villmark	2	7		
	Jakt og fiske	8	8	6	7
	Naturvern	2	3	2	3
2	DET KLASSISKE FRILUFTSLIVET	51	43	29	26
	Generell	29	32	24	21
	Naturvern	18	6		1
	Veiledning	3	3	3	2
	KRIK	1	2	2	2
3	SPELISTER MED AKTIVITETSFOKUS	17	39	55	73
	Generell med flere aktiviteter	8	24	40	52
	Spisset mot en eller to aktiviteter	9	15	15	21
	Selling	3	2	2	3
	Snowboard og/eller ski		3	3	8
	Hundekjøring	3	4	3	3
	Hest	1	1	2	2
	Klatring				2
	Surfing			1	1
	Luftsport og/eller dykking	2	2	2	2
	Redning		3	2	
TOTALT ANTALL LINJER MED FRILUFTSLIV		80	100	92	109
Antall skoler med friluftsliv		50	48	45	46
Folkehøgskoler totalt		83	81	78	77

Antall folkehøgskoler totalt og folkehøgskoler med friluftslivslinjer er redusert. Likevel øker antall friluftslivslinjer fra 80 til 109. Tidligere hadde folkehøgskolene stort sett en linje med friluftsliv. De senere årene har skolene spisset sin fagprofil, mot medier, design eller friluftsliv. Dette er kanskje den viktigste grunnen til at færre skoler tilbyr friluftsliv. Skolene med friluftsliv bygger opp et bredt friluftslivsmiljø rundt to, tre eller flere linjer.

Tidligere var det mange allsidige linjer innen den tradisjonelle og klassiske friluftstradisjonen. I dag er antallet allsidige linjer redusert. Samtidig er de aktivitetsrettede linjene økt kraftig. Her står moderne friluftsliv som offpiste, klatring, offroad, telemark, kajakk osv i fokus. Og det er linjer spisset mot ski og snowboard som har økt mest.

Linjer med naturvern, innen både den tradisjonelle- og klassiske friluftstradisjonen er kraftig redusert. Det kan se ut som folkehøgskolen sparker ut naturvernet ved tusenårsskiftet. Tidligere var begrepene naturvern eller økologi brukt i linjenavn eller linjeomtale: «Hva med litt økofilosofi» (Jæren, 1998/99), «Ferdes i og ta vare på naturen» (Hadsel, 1998/99) eller «Naturkjennskap og naturverd er med i opplegget» (Bakketun, 1998/99). Slike formuleringer forsvinner ved overgangen til 2000 tallet.

Elevenes motivasjon for friluftsliv:

I skoleåret 2007/08 svarte 707 elever på friluftslivslinjer på spørsmål om sin motivasjon for friluftsliv. De fikk spørsmålet: «Hva ønsker du å oppleve gjennom ditt linjefag?». 90 prosent på verdien *sosialt samvær* betyr at 9 av 10 elever anser denne verdien som *veldig viktig*.

ELEVENES MOTIVASJON FOR FRILUFTSLIV:

TEMA HØST 2007

Sosialt samvær	90 %
Personlig utvikling	81 %
Bli bedre i aktivitetene	75 %
Fart og spenning	73 %
Naturopplevelse	68 %
Naturens stillhet og ro	38 %
Risiko	37 %
Nye naturformer	28 %
Dyre og fugleliv	17 %
Fræmmede kulturer	14 %
Skaperverket i naturen	16 %
Jakt og høsting	10 %
Guds storhet i naturen	16 %
Ensomhet	3 %

«Det kan se ut som folkehøgskolen sparker ut naturvernet ved tusenårsskiftet»

Det gleder nok mange folkehøgskolehjerter at det fremdeles er god plass til *sosialt samvær* i folkehøgskolens moderne friluftsliv. Et umiddelbart spørsmål er om elevene er mer opptatt av hverandre enn naturen? En drøfting av sosiale verdier blir det imidlertid ikke plass til nå.

De tre neste verdiene *personlig utvikling*, *bli bedre i aktivitetene* og *fart og spenning* kan litt grovt sammenfattes som selvrealisering. *Naturopplevelse* er nede på 5. plass. Det betyr ikke at naturopplevelse ikke er en viktig verdi. Nesten 70 prosent av elevene har svart at naturopplevelse er *veldig viktig*. Men fire andre verdier er altså viktigere. Risiko er øverst av de mindre viktige verdiene med 37 prosent. Man skulle kanskje tro at linjenavn som «Friluftsliv Ekstrem» eller «Backpacker/ekstremsport» appellerte til risikomotiverte elever. Men ingen linjer kan plasseres i en kategori for friluftsliv med risiko. Linjer med ekstremsport i navn eller omtale er plassert i kategorien *spesialister med aktivitetsfokus*. Elevenes verdivalg bekrefter dette. De ønsker selvrealisering gjennom å bli bedre i aktivitetene og fart og spenning og er i liten grad villig til å ta risiko. Her er folkehøgskolens tilbud på linje med elevenes verdiorientering, selv om et utrent øye kanskje ville sett mer risikoorientering.

Naturopplevelse.

Spørsmålet om og eventuelt hvorfor naturopplevelse og naturvern er på retur i folkehøgskolen kan ha flere forklaringer. Vi treffer elevene til ulike tidspunkt i linjas liv. På en linje med bratt skikjøring er det naturlig at fokuset de første skidagene om høsten er rettet mot mestring. Etter hvert som behovet for mestring ikke er like påtrengende kan oppmerksomheten rettes mer direkte mot natur. Dessuten er naturopplevelse et begrep med ulike meningsdimensjoner. Å dele naturinntrykk med andre kan for noen være en viktig del av naturopplevelsen. Noen inkluderer mestring og slit i sin opplevelse av natur, mens andre forbinder naturopplevelse med stillestående naturstudier. Det er interessant å legge merke til at Børge Ausland i tidsskriftet Friluftsliv nr 6 – 2008 skiller mellom naturopplevelse og mestring av aktiviteten når han beskriver sine polarekspedisjoner.

Samtidig går Marit Holm i Friluftsliv nr 5 – 2009 ganske langt i å inkludere det fysiske slitet i sin naturopplevelse.

Uansett undersøkelsestidspunkt og ulike oppfatninger av hva naturopplevelse er så måler undersøkelsen elevenes oppfattelse der og da. Det kan være fruktbart å sammenligne elevenes motiv for friluftsliv med den generelle utviklingen i friluftsliv blant ungdom. Alf Odden ved Høgskolen i Telemark opererer med ti utviklingstrekk for friluftslivet i perioden 1970–2004. Naturopplevelse er på tilbakegang, men er fremdeles det viktigste motivet for friluftsliv, også blant unge som driver moderne aktiviteter som frikjøring og terrengsykling. Spesialisering med ekspertsystemer og verdier som mestring og spenning har inntatt friluftslivet, spesielt blant ungdom. Tradisjonelle aktiviteter opplever rekrutteringssvikt og friluftslivet er blitt mer mangfoldig. Dette står i kontrast til elevene i folkehøgskolen. To forskjeller er at:

- Naturopplevelse står svakere.
- Personlig utvikling, mestring av aktiviteter og fart og spenning står trolig sterkere.

Forholdet til naturen har hele tiden vært sentralt i friluftslivet og naturopplevelse har vært det ypperste målet. Slik er det fremdeles blant unge som driver nye friluftsaktiviteter, men kanskje ikke i folkehøgskolen? Hvis dette er riktig hvordan kan utviklingen forklares?

Drøfting

Livsstil og identitet. Tidligere arvet man yrke og levesett av foreldrene. I dag må individet i større grad skape sin egen livsstil. Valg av livsstiler påvirker igjen den enkeltes identitet og det påvirker friluftslivet. Å gå friluftslivslinja er et kraftig identitetssignal i seg selv. Og folkehøgskolenes profilering bærer bud om nettopp muligheter til selvrealisering og identitetsbygging gjennom friluftsliv. I slagordet «*Friluftsskulen mellom bre, fjell og fjord*» blir bre, fjell og fjord elementer i den identitetsbyggingen som kan skje på folkehøgskolen. Eller utsagn fra felleskatalogen for folkehøgskolene: «*Tett på livet, tett på utfordringer, tett på egne valg*» eller «*Reisen starter her*».

Hva signaliseres? Jo at den enkelte gjennom året på folkehøgskolen kan gjøre nye grensesprengende valg. Valg som har varig betydning for livsstil og identitet. Starten på reisen er starten på den enkeltes identitetsbygging på folkehøgskolen.

Graden av selvrealisering og identitetsbygging er selvsagt varierende. Utsagn fra nettsiden til en ung norsk mann på Facebook er illustrerende for hvordan en friluftsaktivitet kan brukes i identitetsbygging:

«*Kjøpa ringbåndet ditt*»

«*Borremaskin og hørselvern*»

«*Overlevde isen mildværet mon tru?*»

For uinnvidde gir ikke dette mening. Kommunika-sjonen er rettet til jevnaldrene som driver de samme aktivitetene. Føyer vi til «*Cruise-klatring ved Kvenvik*», eller «*Dåkke kan grilla, spela beach og svetta så møje dåkke vill sørpå. Eg skal klatra is*», så skjønner vi at det dreier seg om klatring. En meget spesialisert utøver som tidligere har gått på folkehøgskole og nå kombinerer studier og jobb som lærer i friluftsliv på folkehøgskole. Personen har skapt sin identitet blant annet gjennom året på folkehøgskole. Han bruker klatring i sin selvrealisering og er et forbilde for mange unge folkehøgskoleelever. Og han forteller andre, gjennom friluftsliv og facebook, hvem han er. Slik blir friluftslivet først og fremst et middel i den enkeltes selvrealiseringsprosjekt og identitetsbygging. Friluftsliv som veg til naturkontakt og naturopplevelse blir underordnet.

Globalisering. Mange linjer har besøk fra utlandet, eller besøker andre land og kulturer. Solidaritet over landegrensene er et flott dannelsprosjekt. I friluftslivet dreier nok globalisering seg om nye spennende aktiviteter eller nytt utstyr som øker rekkevidden for aktivitetene. Slik flyttes igjen fokuset fra natur og naturopplevelse til aktiviteter og selvrealisering.

Ekspertsystemer og spesialisering. Mange folkehøgskoler tilbyr populære aktiviteter som klatring, rafting, terrengsykling, skiseiling, juving og bratt skikjøring osv. De spesialiserte aktivitetene krever spesifikke ferdigheter, teknikker og utstyr, og gjerne innleide guider. Av 109 linjer i 2007/08 hadde 88 tydelig spesialisert profil eller spesialiserte tilleggsaktiviteter. Mange av linjene hørte hjemme i kategorien «*Friluftsliv aktivitet*». Noen linjer har en eller to hovedaktiviteter som «*Friluftsliv/hundekjøring*», men tilbyr samtidig kortkurs på 3–5 dager i en rekke populære friluftsaktiviteter. Også linjene som fremdeles bruker betegnelsen «*Friluftsliv*» tilbyr spesialiserte tilleggsaktiviteter der en ofte er avhengig av eksternt ekspertise. Kun elleve av friluftslivslinjene hadde tydelig en annen profil enn spesial-

«*I selvrealiseringstankegangen er det mindre plass til natur-opplevelse og naturvern*»

iserte aktiviteter, og det er de få økologiske linjene og jakt og fiskelinjene.

Folkehøgskolen er trolig i større grad enn nasjonens friluftsliv påvirket av ekspertsystemer. Påvirkningen kan flytte fokuset fra natur og naturopplevelse til utstyret man bruker, til teknikkene og håndverket og til eksperten som kan de krevende teknikkene.

Friluftslivet er blitt mer mangfoldig, spesielt blant ungdom i alderen 16–24 år. Små aktiviteter har vokst seg store (sykkel og slalåm) og nye aktiviteter som kiting, rafting, frikjøring og offroad er kommer til. Mangfoldet av aktiviteter gir folkehøgskolene og elevene økte valgmuligheter. Aktiviteten kan være hovednavn på linja som *Freestyle/freeride*, eller fortelle om aktiviteten på linja som *Switch*. Switch betyr egentlig å kjøre «feil veg» på snowboard. Å kjøre med høyre fot frem istedenfor venstre fot. Eller en *360 Switch*. Da starter hoppet feil veg og landing skjer feil veg. Hovedpoenget er å gjøre triksene mer krevende. Switch er dermed det ypperste av hva en kan få til på snowboard. Linjenavnet er treffende både for mangfold og spesialisering.

Friluftslivet i folkehøgskolen er trolig mer mangfoldig enn blant ungdom generelt. Men mangfoldet har en retning, det gjelder de nye spesialiserte aktivitetene. Slik støtter også mangfoldet i folkehøgskolens friluftsliv opp under spesialisering og aktivitetsfokus, kanskje på bekostning av naturopplevelse?

Tradisjonelle aktiviteter som ski og fotturer opplever rekrutteringssvikt blant ungdom. Elevene som søker til folkehøgskolene ønsker en eller to hovedaktiviteter på linja og en rekke populære tilleggsaktiviteter. Men så integrerer folkehøgskolen tradisjonelle aktiviteter som vandreturer, leirbål, leirslagning, overnatting i telt, skiturer osv i sine linjetilbud. Dette er grunnopplæring i friluftsliv og en nødvendig forutsetning for at elevene kan delta på mange moderne friluftsaktiviteter. At mange tradisjonelle aktiviteter likevel er videreført i folkehøgskolens friluftsliv er ikke spesielt synlig i skolenes presentasjoner. Skolens linjetilbud er kanskje ikke så spesialisert som en ved første øyekast kan tro. Dette er trolig en motvekt til spesialisering og aktivitetsfokus der naturkontakt kan stå mer i sentrum.

Fremtiden

Folkehøgskolelærerne Bjørnulf Håkenrud og Bjørn Michaelsen skrev i 2002 om rekruttering, trender og kompetansekrav i folkehøgskolens friluftsliv der de stilte spørsmålet: «*Er friluftslivet i endring, eller er vi på veg ut av friluftslivet?*». Trolig er friluftslivet blant elevene i folkehøgskolen mer endret enn blant 19 åringer forøvrig. Om folkehøgskolen er på veg ut av friluftslivet og inn i friluftsaktiviteter der aktivitetene, og ikke naturen,

«*Det er på tide å tilby linjefag som mer aktivt tar opp fremtidens miljøutfordringer*»

er råvarer for elevens identitetsbygging er en betimelig diskusjon? I selvrealiseringstankegangen er det mindre plass til naturopplevelse og naturvern. Kanskje må folkehøgskolen bli flinkere til å formidle at mestring og det gode slitet opp bakken også kan lede til naturopplevelse.

Jeg tror fremdeles det foregår mye bra naturvernarbeid i folkehøgskolene. Det kildesorteres og komposteres, man sparer strøm, kjører buss, har miljørelaterte valgfag og prosjekter. På linjefaget sys gamasjer og anorakker og på linjeturene læres naturkjennskap og sporløs ferdsel. Dette skjer på skoler som ikke fremstår spesielt natursentrerte i sin markedsføring. Problemet er at naturopplevelse heller ikke er det mest fremtredende i elevenes uttrykk for friluftslivets mål og mening.

Og hva med fremtiden? Friluftsliv i folkehøgskolen var et produkt av miljøengasjement på 70-tallet – hvorfor reagerer ikke folkehøgskolen sterkere på dagens miljøutfordringer? Miljøproblemene har fått en renessanse i det offentlige rom men vi ser ingen tilsvarende reaksjon på dagens miljøutfordringer. Det er på tide å tilby linjefag, som mer aktivt tar opp fremtidens miljøutfordringer. Eller i alle fall tydeliggjøre naturvern og bevisstgjøre elevene på det naturvernarbeidet som tross alt foregår på folkehøgskolen.

Rune Waaler er høgskolelektor i friluftsliv ved Høgskolen i Finnmark. Han skal de nærmeste tre årene forske videre på motivasjonen for friluftsliv i folkehøgskolen.

HERMAN DALY: NØDVENDIGHEDENS ØKONOMI, HOVEDLAND FORLAG, MAIL@HOVEDLAND.DK

Nei til kvantitativ vekst, ja til kvalitativ utvikling

AV OLAV KLONTEIG

Denne artikkelsamlinga er eit djuptgåande oppgjer med den nyklassiske økonomiske vitskapen, den som, med USA i spissen, er rådgivar og drivkraft i i-landas politikk, og som fører til at «økonomisk vekst» no i fleire land er blitt u-økonomisk, altså at kostnaden er blitt større enn utbyttet. Vår vekst, vårt enorme forbruk, vår sløsing, tærer no altfor hardt på naturgrunnlaget.

Daly er ein av våre få økologiske økonomar. Her gjer han det klart at «beredyktig utvikling» er heilt nødvendig om vi skal kome vekk frå den katastrofekursen vi er på i dag.

Det blir sagt at vi lever i eit «kunnskapssamfunn». Da er det utruleg at våre mest maktfulle

rådgivarar, dei nyklassiske økonomane, reknar feil på nokre heilt sentrale punkt.

Om ei husmor vil finne ut kva eit måltid mat kostar, reknar ho sjølsagt med råvarene. Det gjer den rådande økonomien ikkje. Han avgrensar seg til det produksjonen krev av kapital og arbeidskraft, altså den menneskeskapte kapitalen. Naturkapitalen, råvarene, tar han som gitt, som ei gratis gåve.

Dette kunne gå i gamle dagar. Da var det fisk nok i havet, og det var mykje skog og jord.

Dei økonomiske inngrepa var små, økonomien var liten, som ein seier. No er dette totalt forandra. Natur-

kapitalen er blitt mangelvare og økonomien er blitt stor. Vi er kome dit at vår tids økonomiske vekst, som for økonomane framleis er det høgste gode, det er ei uansvarleg rovdrift på dei ressursane som komande generasjonar skal leve av. Vi oppfører oss som om vi var dei siste menneska på jorda, som om oljen er vår inntektskjelde, men reelt låner vi frå dei som skal kome etter oss.

Når økonomane ikkje reknar inn naturkapitalen, inneber det at dei neglisjerer to fatale forhold.

a) Dei vil ikkje sjå at økonomien alltid må vere ein del av den større sammenhengen som alt liv på jorda lever av – nemleg det bio-fysiske økosystemet.

Dette systemet er endeleg, avgrensa. Jorda veks ikkje. Utviklinga er ikkje berekraftig om økonomien ikkje er i samsvar med dei grunnleggande, biofysiske lovene.

b) Eit viktig punkt i desse lovene er termodynamikken, eller fysikkens lover om varmeenergien. Grovt sagt betyr det av det er kvalitetsskilnad på råvare og avfall. Vi kan bruke eit stykke kol til brensel, men vi kan ikkje bruke det same stykket to gonger. Vareproduksjonen må svare til nedslitingstempoet. Vi kan ikkje lage meir avfall enn økosystemet kan absorbere.

Bruttonasjonalproduktet

Vi stansar ved eit par av dei tema Daly drøfter. Det sterkaste pluss-ordet i vår tid er «vekst», og det blir uttrykt i BNP. Men her møter vi ein rekne-måte som ikkje heng på greip. BNP måler den samla økonomiske aktiviteten, men det er slett ikkje eit mål for velferd, slik mange trur. Mange postar som skulle ha vore trekt frå, blir lagt til i BNP, og mange utlegg blir ikkje frårekna. At vegar og fabrikkar blir nedslitne, kjem ikkje med. Heller ikkje reduksjon av fisk og fossilt brensel. Utlegg ved å rette på sosiale og miljømessige skadeverknader av vekst fører til økonomisk aktivitet, som så kjem på pluss-sida! Ein naturkatastrofe fører til mykje reparasjon – altså sterk auke i BNP! Det blir ikkje tatt det minste omsyn til dei økologiske realitetane.

Det finst reknemåtar for beredyktig økonomisk velferd (ISEW), men dei blir berre brukt av økologiske økonomar. Her kan ein sjå at i fleire i-land veks dei negative faktorane fortare enn dei positive. Men «uøkonomisk vekst» blir ikkje registrert i BNP.

Kvar ligg feilen her? Jau, vi innbillar oss at BNP også er uttrykk for rikdom, velstand, som vi så ukritisk koplar til velferd, eit godt liv,

lykke. Korfor held vi fram med eit slikt tåpeleg reknestykke? Svaret er enkelt: Økonomisk aktivitet er lett å måle. Medan «det gode liv» er ikkje målbart på same måten. (Dette vil NF støytte på når ein no skal ha forskarar til å måle dannelsesutbyttet i folkehøgskolen!)

Globaliseringa

Somme ser globaliseringa som ei vidareføring av aukande internasjonalt samkvem. Ein bruker ordet «multi-nasjonalt». Det bør heller heite «trans-nasjonalt» (på tvers av), fordi siktemålet med globaliseringa er å opheve, avvikle nasjonane som politiske aktørar. Dei skal kome seg ut av sin politiske samanheng og tilslutte seg ein ny heilskap, nemleg den globaliserte økonomien.

Motoren i denne prosessen er dei transnasjonale gigantselskapa, og Verdsbanken er ein av aktørane som handlar på vegne av dei. Det er ikkje den tradisjonelle politikken som skal styre, men økonomiens politikk, den som gir pengar i kassa hos dei rike. Verdsbankens parole er at dei rike skal auke sin rikdom, så dei kan vere marknad for dei fattige sin eksport. Men dei fattige kan berre auke eksporten dersom dei godtar investeringar frå dei rike. Så er ringen slutta.

Internasjonalisering er av det gode. Globalisering er det ikkje.

Den største utfordringa i dag er å tenke og å handle økologisk. Det er kjernen i ei beredyktig, ei kvalitativ utvikling. Og det er noko radikalt anna enn økonomisk vekst.

Dersom folkehøgskolen meiner noko med demokratisk eller politisk danning, da må lærarane også ta dette temaet på alvor.

KLIMAVENNIGE HANDLINGER PÅ ARBEIDSPLASSEN

Klimaendringer er en av de største utfordringene som menneskeheten står overfor. Det er avgjørende for livet på jorda at utslippene av skadelige klimagasser reduseres. For å få det til må alle deler av samfunnet bidra – også arbeidslivet.

Bedriftenes miljøansvar er først og fremst et styre- og ledelsesansvar. Fagbevegelsen har likevel en viktig rolle ved å sørge for at egne medlemmer får kunnskap om klimaspørsmål. Informasjon, involvering, deltakelse og medvirkning er en forutsetning for å lykkes. Denne boka gir eksempler på hvordan ansatte og tillitsvalgte, bl.a. gjennom sine respektive organer, kan arbeide for å påvirke klimavennlige handlinger på arbeidsplassen. I tillegg gir den mange råd og eksempler på klimavennlige handlinger både privat og på arbeidsplassen. Boken er utgitt i samarbeid med UNIO og LO.

PRIS: KR 249,–
144 SIDER
ISBN: 9788205386754
GYLDENDAL AKADEMISK

Klimamoral

AV ARNE CHR. STRYKEN, NANSSENSKOLEN

Er det en konflikt mellom norsk livsstil / forbruksmønster og den globale oppvarmingen? Lavutslippsutvalget, som kom med sin rapport i 2006, sier det. En radikal omlegging av vår livsstil vil derfor kunne redusere framtidige klimautslipp mye. Men hvis vi betaler for klimatiltak i andre land, gjennom for eksempel kvotekjøp, vil det være lettere å fortsette den forbruksrettede livsstilen i Norge. Hvor mye vi skal redusere utslippene, er ikke bare et spørsmål om hvor en får mest ut av hver krone investert i reduserte utslipp, men også et spørsmål om *moral*. Det ser ut til at Norge som rikt land ikke for enhver pris vil redusere sin velstand, men heller kjøpe utslippskvoter i andre land. Pengene kan hentes fra salg av gass og olje, som i seg selv skaper utslipp. Dette er en paradoksal avlatshandel. Det virker som om norsk politikk er «låst» når det gjelder å ta mer av utslippsreduksjonen i Norge. I årets valgkamp kom det ingen klar beskjed fra statsministeren om å redusere utslippene så mye at det kan bidra til at økningen i den globale gjennomsnittstemperaturen ikke kommer til å overstige to grader C. Dette er mål i forbindelse med klimaforhandlingene i København i desember. Fremskrittspartiet sitter med en nøkkel. Mange nordmenn tror fremdeles klimaproblemene ikke er menneskeskapte. Mellom 30 og 40 prosent gjør det og Fremskrittspartiet har en oppslutning på mellom 20 og 25 prosent.

En forklaring på statsministerens tilbakeholdenhet er at ved å være tydelig, ville det kunne gi Fremskrittspartiet økt oppslutning. Overgangene mellom partiene er slik at mange velgere går direkte fra Arbeiderpartiet til Fremskrittspartiet og til en viss grad også omvendt. For ikke å miste velgere er det bedre å betale for rensing av utslipp i andre land, inkludert kjøp av regnskog i Amazonas, enn å redusere utslippene i Norge.

Relativt sett vil det ikke være dyrt å redusere de norske utslippene. Statistisk sentralbyrå har beregnet at det vil koste 7–10 milliarder i året å redusere disse med 50–60 prosent innen 2050. Dette utgjør en halv prosent av bruttonasjonalproduktet (BNP). Finansdepartementet har beregnet at en reduksjon på 20 prosent innen 2020 vil koste sju milliarder i året. Norsk økonomi er i stor grad basert på salg olje og gass til mange deler av verden. Dette gir store inntekter, men samtidig også et *moralsk ansvar* for å redusere klimautslippene både i Norge og i andre deler av verden. Norge er et *så* velstående land at vi må bruke var forstand til noe mer enn bare å overleve.

Hvordan skal det norske samfunnet og hver enkelt oppføre seg for å leve mer miljøvennlig og redusere klimautslippene? Det krever både en annen *samfunns- og individuell moral* med følgende prinsipper:

- Klimarettferdighet. Rike land har en moralsk plikt til å rette opp miljøskader og hjelpe fattige land som rammes av naturkatastrofer
- Norge er i en særstilling, som ett av verdens rikeste land, til å kunne iverksette klimatiltak
- Vi må ta hensyn til kommende generasjoner, våre barn og barnebarn og etterkommere som ennå ikke er født
- Vi må ta hensyn til arts mangfoldet og forhindre utydding av dyre- og plantearter
- Vi må ta hensyn til verdens utbefolkninger som er direkte avhengige av naturen
- Vi må ta hensyn til dem som har mindre enn oss, som fattige land og mennesker
- Vi må ta hensyn til «skaperverket», til den økologiske balansen i naturen

Vi må ha en *etisk miljøoppførsel*:

- Vise respekt for inngåtte miljøavtaler ved for eksempel i holde forpliktelsene i Kyoto-protokollen (1997)
- Ikke drive med symbolpolitikk ved å late som om en gjør noe ved å gjøre synlige ting
- De som forbruker mest, og har de største fordelene, må ta det største ansvaret. Dette gjelder så vel personer, bedrifter, konserner som andre virksomheter
- Du må gå foran med et godt eksempel
- Du må være villig til å stå fram og ta initiativ til å få med og påvirke andre
- Du må handle slik at det er en sammenheng mellom *hva du sier* og *hva du gjør*, mellom liv og lære

NOTERT

SØKNADER SOLIDARITETSFONDET

Det kom inn to søknader om støtte fra Solidaritetsfondet innen fristen 1. desember. INTER-FOLK søkte om støtte til fortsatt utbygging av småbøndenes folkehøgskole i Guatemala. NOSAG søkte om støtte til husleie og stipendmidler til elever på Abrahamsenteret på Gazastripen. Styret i NF vedtok følgende:

INTER-FOLK tildeles kr. 30.000.–.

NOSAG tildeles kr. 30.000.–.

Ubehaget i speilet

– Husker du kullet vi hadde i 88/89? Det var et flott år. En gjeng elever med initiativ og tæl. Aldri noe tull, sa han.

AV ARNSTEN LINSTAD, JOURNALIST

Hørt den før? Han var en rutinert og flink lærer med flere tiår bak seg i folkehøgskolen. Nå var han oppgitt over de siste års elevkull. Det han imidlertid glemte var at i skoleåret han nevnte, ble flere elever utvist for hasjrøyking og brudd på skolens alkoholforbud.

Mennesket er skrudd sammen slik at dess lenger tid det går fra ulike hendelser, desto mer velger vi å fokusere på de gode minnene. Det er trolig et evolusjonstrekk som gjør at vi klarer å gå videre i livet, tross ubehaget som ofte møter oss bak neste sving. Minnet er en upresis vitenskap.

Alt var bedre før

Men hva hvis man snudde alt-var-bedre-før holdningen til å måle og registrere skolehverdagen på en enkel og effektiv måte? Verktøyet for effektiv evaluering av folkehøgskoler finnes. Men det benyttes ikke. Skyldes det frykten for ubehaget man risikerer å se i speilet?

Resultatet av en effektiv 360 graders evaluering kan jo føre til endring. Og er det noe vi frykter like mye som vi stoler på de gode minnene, så er det endring. Jeg vet hva jeg har, men ikke hva jeg får.

Mitt syn er at en hver virksomhet eller bedrift fra tid til annen er nødt til å sette seg ned og se på sine kjerneverdier, og se om delmål og mål som oppnås er i tråd med bedriftens, eller skolens, verdier. Det behøver ikke bety at en revolusjon er rundt hjørnet. Snarere tvert i mot – det kan

bety at skolen faktisk fungerer i tråd med både mål og verdier.

Norge refset Norge

Norge er definert som et av verdens beste land å bo i. Likevel bestilte utenriksminister Jonas Gahr Støre en kritisk gjennomgang av menneskerettigheter i Norge. Anledningen er at FN skal vurdere hvorvidt medlemslandene overholder menneskerettighetene.

Resultatet var nedslående for landet resten av verden mener er best i klassen. Støre presenterte en evaluering som viser at menneskerettighetene brytes systematisk i Norge. Evalueringen peker på økt familievold, seksuelle overgrep mot kvinner og barn, diskriminering av innvandrere og dårlig behandling av barn i fengsel. Med andre ord: Norge refset Norge.

Presise svar

Når norske myndigheter på denne måten tar et oppgjør med «Drømme-landets» brudd på egne verdier, og innrømmer at målene må endres for at Norge skal opptre i tråd med de verdier flertallet av oss står for, hvorfor er det da ikke flere folkehøgskoler som vil ta i bruk verktøy som kan gi presise svar på hvordan virksomheten kan forbedres?

En folkehøgskole består av ulike yrkesgrupper som gir et døgnkontinuerlig tilbud til elevene. Konflikt mellom de ulike gruppene er like vanlig på en folkehøgskole som på alle andre arbeidsplasser. Men min

erfaring fra flere skoler gjennom mange år er at konfliktene feies under teppet. Konsekvensen er at arbeidsmiljøet forsures, og skolen står på stedet hvil.

Steg fremover

Mens samfunnet utenfor flyter forbi som en film, lever mange folkehøgskoler som statiske bilder hakkende etter hverandre som om det var brødrene Lumiere som styrte virkeligheten. Det er en farlig utvikling som på sikt truer folkehøgskolenes eksistens.

Folkehøgskolen må derfor i større grad være villig til å ta i bruk virkemidler som bringer en i takt med omverden. Det betyr vilje til å snu hver stein, og deretter ta noen famlende, og kanskje smertefulle steg fremover. Etter hvert vil man oppleve at hverdagen er endret til noe bedre, morsommere og viktigere.

Da er ubehaget i speilet erstattet med en stab som trekker sammen og gir elevene et bedre tilbud gjennom skoleåret.

«Folkehøgskolen må i større grad være villig til å ta i bruk virkemidler som bringer en i takt med omverden»

Dokumentasjon av tredimensjonal veiledning

AV RUNE SØDAL

I høst var jeg med på en morgen-samling på Follo og fikk bekreftet det jeg tidligere har lest og hørt: 25 prosent av elevene rakk opp hånden på spørsmålet «Vet du hva du ønsker å gjøre etter dette året?» De resterende 75 prosentene bekreftet at de var usikre. Hensikten med 3D-prosjektet er å styrke våre muligheter til å møte denne usikkerheten hos elevene på best mulig måte.

De aller fleste skolene har fått smake både på tankegangen og metodikken som har blitt presentert gjennom kurs og samlinger de siste tre år. Tretti av folkehøgskolene har vært prosjektskoler og utviklet nye praksiser for dette. Disse praksisene er det flere og flere som ytrer ønske om å ta del i og dokumenteringen er i gang. Vi ønsker å ferdigstille en publikasjon som skal kunne inspirere langt utover skoleslaget i løpet av våren.

I dokumenteringsprosessen har vi bedt studenter fra Universitetet i Oslo med veiledning som spesialfelt kikke oss i kortene. De har besøkt flere skoler og snakket med ansatte og elever. Funnene har de diskutert med medstudenter og ansatte på Utdanningsvitenskapelig fakultet. Her er deres oppsummering.

«Tretti av folkehøgskolene har vært prosjektskoler og utvikler selv nye praksiser for veiledning»

Studenter jaktet på god veiledningspraksis

I en rød volkswagen, gjennom høst og vinter-terreng, lot vi oss fascinere av storslagen natur og varierte veiledningserfaringer rundt om i landet. I folkehøgskolenes gode, vennlige ånd fikk vi kost og losji og tankene streifet mot Asbjørnsen og Moes vandring i den norske fjellheimen.

AV INA CHRISTIN NYAAS SKAU OG ANDERS MOE

Riktignok hadde vi ikke det formål å samle inn eventyr, men refleksjoner og praksis rundt begrepet veiledning. Fra Birkeland folkehøgskole i sør til Peder Morseth i nord har vi tilsammen besøkt syv folkehøgskoler på jakt etter god veiledningspraksis. Det er gjennom vår praksis hos Norsk Folkehøgskolelag, i regi av Rune Sodal og Odd Haddal, at vi har fått mulighet til å se nærmere på skolenes veiledningspraksis og bruk av 3D-prosjektet. Selv er vi to studenter fra Pedagogisk forskningsinstitutt ved Universitetet Oslo som har fått praksisplass hos Norsk folkehøgskolelag gjennom studiet vårt «Didaktikk og organisasjonslære». Det som slår oss når vi reiser rundt er de ulike kulturene og all den tause kunnskapen som eksisterer rundt om. Vi får inntrykk av at veiledning er noe som alle folkehøgskolene lenge har vært svært opptatt av og en kan si at 3D-prosjektet på en måte er «keiserens nye klær», det er den samme ideen som har blitt ikledd ny drakt. Det vi håper på, med de nye klærne, er at det som allerede eksisterer av god kompetanse, entusiasme og engasjement hos dyktige lærere, veiledere, og ledere kan bli dokumentert og bli et verktøy som flere kan la seg inspirere av og dele.

Veiledning – ikke bare inne på et kontor

Vi har snakket med flere veiledere og mange gir inntrykk av at de engasjerer seg i elevene og forteller at veilednig ikke er noe som kun eksisterer gjennom fastlagte aktiviteter eller inne på et kontor, men at veiledning skjer overalt hele tiden, rundt bålet på fjellet, under måltidet i matsalen og i korridorene. Veiledningen som gis varierer ofte fra lærer til lærer, dette er lærere som kjenner elevene sine godt og har gode forutsetninger for å veilede, og det vil være en ressurs for fellesskapet om denne tause kunnskapen blir mer synlig. Det er i møtet med den enkelte elev at veilederen tar i bruk en form for praktisk kunnskap som er utviklet fra egne praksiserfaringer eller som er en del av veilederens faglige bakgrunn.

Elevsamtalen

Etter samtaler med elever merker vi at det er et stort ønske om veiledning, ikke bare den uformelle i korridoren og på tur, men også den formelle gjennom fastsatt tid gjennom elevsamtalen. Det kan være lettere å ta opp ting under den formelle samtalen, kanskje fordi de kjenner til kjørereglene der, som for eksempel taushetsplikten og at det er deres tid,

deres individuelle, subjektive samtale? Den subjektive samtalen er noe de ansatte ved Peder Morset folkehøgskole setter høyt. Her er det flere enn 64 elever, som ukentlig får veiledning med en ansatt. Funksjonsfriske får en halvtime på kveldstid, og funksjonshemmede får to timer som en del av undervisningen. Integrering, personlig utvikling og mestring er sentrale mål for skolen og mottoet er at eleven skal «bli den du er».

Tillit

Mange av folkehøgskolene er opptatt av å bygge opp tillit blant elevene for å legge et godt grunnlag for veiledning av eleven. Blant annet er taushetsplikten særdeles viktig for tillitsforholdet, men andre faktorer som trygghet, respekt og interesse for eleven blir også poengtert av flere.

Det å være oppriktig interessert i den andres tanker og situasjon akkurat nå, ta eleven på alvor og gi eleven anerkjennelse er viktige tanker også hos Maslow og Hegel (Hartviksen). Begge mener at det er gjennom anerkjennelse at en opplever å bli sett og å bli tatt på alvor. Dette kan igjen også være viktige faktorer for å bygge opp tillit. Ringerike folkehøgskole er opptatt av å se elevene, ikke bare i timene og under veiledningssamtaler, men også gjennom små positive bidrag i hverdagen. Skolen har en liten komité som består av vaktmester, to lærere og en fra kontoret som har ansvaret for noe de kaller for «begeist-ringsbrigaden». Deres arbeid går ut på å overraske elever og ansatte med positive stunts når de minst venter det. Et eksempel på dette er at de overrasket elevene sine med varme pølser da de kom hjem fra byen en natt. Dette er et stunt som elevene ikke ville ha regnet med og de blir på denne måten sett uten at de får en moralpreken for at de kommer sent hjem. De ansatte åpner heller for en konstruktiv tilnærming til elevene

ved å vise at de vet, men at de ønsker dem vel. Noe som er roten til all veiledning – å ville den andre vel.

Lengde og dybde

Vi har lagt merke til at mange av skolene jobber aktivt med lengde- og dybdeperspektivet innen 3D-veiledningen, det vil si yrkesveiledning og eksistensielle spørsmål. Spesielt interessant fant vi Birkeland folkehøgskole som har satt av mange ressurser til veiledning gjennom egen veileder med valgfaget yrkesveiledning. I timen vi fikk observere på Birkeland ble klassen samlet i en ring hvor elevenes tanker og refleksjoner rundt ulike yrker og egne egenskaper i tilknytning til ulike yrker blir lokket fram og bevisstgjort gjennom aktive øvelser hvor elevene handler og gjør reelle valg. For eksempel legger veileder ut forskjellige ark med navn på ulike yrker, deretter skal elevene gå og stille seg bak det alternativet de finner mest fristende og interessant, for siden å begrunne valget. Sogndal skole har også jobbet med liknende øvelser innen yrkesveiledning, felles er at folkehøgskolene har fått inspirasjon og eksempler på ulike øvelser gjennom møter og samlinger i anledning av 3D-prosjektet.

Færre forteller om aktiviteter innen breddeveiledning, noen mener at bredden er vanskeligere å definere og å gripe tak i. En skole vi synes har jobbet mye med nettopp dette perspektivet er Sogndal folkehøgskole, hvor de har et eget elevdemokrati hvor det er elevene selv som står ansvarlige for å lage reglene. Etter en samtale med elevrådet der, får vi inntrykk av at det er bred enighet blant elever og ansatte at elevene får et eieforhold til reglementet og på den måten er mye mer engasjert i deres plass i forhold til skolen. Elevkvelder, arrangement og elevprosjekter, fellestimer og annet er også med på å gjøre elevene bevisste deres plass i fellesskapet.

SØT

De skolene som har deltatt på 3D-prosjektet har blitt kjent med SØT-modellen (Situasjon – Ønske – Tiltak). Dette er et verktøy som blir brukt i ulik grad på de ulike folkehøgskolene. For eksempel har Molde folkehøgskole jobbet mye med å implementere denne metoden i mange lag. Blant annet bruker de denne modellen for å løse ulike problemområder skolen står overfor. En av fordelene med denne modellen var ifølge de ansatte at det ble lettere å se hvordan situasjonen faktisk var og på den måten ble det lettere å fokusere på ønsker og tiltak. Med dette håper skolen på at også elevene får et verktøy som de kan bruke på hverandre, ikke bare veileder overfor elev. Dette blir da et verktøy som elevene kan ta med seg videre i livet også etter endt folkehøgskoleår.

Taus kunnskap

Alt i alt har vi fått høre og sett mange spennende aktiviteter som skjer rundt om på folkehøgskolene, innen yrkesveiledning, elevsamtaler, ulike prosjekter og refleksjoner rundt veiledning. Vårt ønske videre er at vi sammen med Odd Haddal og Rune Sodal kan samle og formidle de gode hensiktene og eksemplene til alle folkehøgskolene i håp om å inspirere flere skoler – ikke nødvendigvis til å adoptere de ulike oppleggene, men til at en selv kan reflektere over sin egen og skolens samlede praktiske, tause kunnskap. På denne måten kan en få et mer bevisst forhold til hvordan en selv veileder i dag, hvordan en selv ønsker å veilede i framtiden og hvordan en kan komme dit en ønsker. Gjennom 3D-prosjektet får man innspill og muligheter til å reflektere over og dele veiledningserfaringer slik at man i fellesskap stimulerer til videre utvikling og læring.

Dette er en «folkehøgskolereise»

Oljepalmen truer Mellom-Amerikas største regnskog. Men det kunne godt ha vært roser eller tobakk.

AV ANDERS HALS, SUND FOLKEHØGSKOLE, U-LANDSLINJA NICARAGUA

Oljepalme-dyrking

Det høres jo fint ut med palmer, biodiesel, shampoo og hudkrem, men det største regnskogsreservatet i Mellom-Amerika, Gran Reserva Biológica Indio-Maíz i Nicaragua, er truet av akkurat dette. Som i Indonesia og mange andre steder.

I et system der ingen grep tas fortsetter nå utplyndringen av såvel naturressurser som mennesker. De himmelske investeringene virker: For hva er egentlig forskjellen på kaffe, rørsukker, kakao, appelsiner og bananer, eller gull og mineralolje, hvis det økonomiske systemet er det samme som i kolonitida? Spør Statoil, Yara eller Adidas om forskjellene. Utsugingen, som en stund nå har gått under dekknavnet *frihandel*, kjenner ingen grenser.

I januar var jeg i Nicaragua med en gruppe elever fra Sund Folkehøgskole som hadde fått litt mer enn vanlig dose av økologi, landbruksfag ditto diskusjoner med seg fra høstsemesteret. Disse tok for seg problemstillingen jeg nå skal beskrive. Det var seks elever som denne gangen bodde og arbeidet med lokalbefolkningen i Buena Vista i

Río San Juan, som er grensevassdraget mellom Nicaragua og Costa Rica, og bare noen mil fra El Castillo. I El Castillo mistet Lord Nelson et øye og måtte flykte etter et forsøk på å erobre landstripa mellom havene.

Elevene intervjuet og undersøkte hva folk levde av og hvordan de så på oljepalme-dyrkingen i området. De lærte også mye av den sjøvlærte botanikeren og idealisten Fidel Martínez. Vel hjemme har de avholdt 40 lysbildeforedrag på skoler over hele landet om dette og andre temaer fra landet.

NORAD-innsatsen

I 1993 arbeidet jeg med fattigbønder på østkysten av Nicaragua. Etter revolusjonen og Contras-krigen på 80-tallet skulle disse endelig få lovlig skjøte på sin egen jord. Somoza-dynastiet hadde tidligere eid 2/3 av landets ressurser, og mange fattige fikk nå jord tildelt. Men lovene som skulle holde dem der, og sikre barna deres den samme jorda uteble.

Det samme er tilfellet i hele «den 3. verden» i dag. Som for 40 eller 500 år siden: Eiendomsretten er absolutt. Så

absolutt at samfunnets muligheter til å sikre seg at det produseres noe på den ikke eksisterer. Disse landene klarer ikke å forhindre at jorda ødelegges for alltid av sine eiere ved brutal forurensende gruvedrift eller forurensning fra sprøytemidler. Og sist, men ikke minst: En kan ikke engang forhindre at jord og hav kan eies av utlendinger, og utenlandske selskaper, og at inntektene søles bort til investorer i fjerne land.

Sandinistene ikke stort bedre

Selv de sosialistiske sandinistene, som skal være så fremadstormende, så ikke lenger enn til at «nå måtte de fattige få legitime papirer på jorda de dyrket». Å sikre seg at disse bøndene fikk beholde den etterpå gjennom en *landbrukspolitikk* tenkte ingen på. Noe sånt som driveplikt eller boplikt finnes ikke. Ikke odelslov heller. For ikke å snakke om konsesjonsplikt. En kontorist i byen kan eie jord. Dole (tidligere United Fruit) kan (på nytt) eie jord. En kan lure på hva de 100 000 døde for i krigen mot diktaturet.

Mange by-nicaraguanere (sandinister også) snakker om *finca* sin, gården sin «der ute på landet». Helgetur til fincaen drar de på. For å drikke rom. Og for å betale arbeiderne. Selv har de ikke tatt i en hakke eller machete. Og gården har ingen infrastruktur og ingen høy produksjon heller. Det investeres minst mulig i gården. Og de som bor der fast er leilendinger som følgelig ikke eier jorda de bor på, og som ikke gjør mer arbeid enn strengt nødvendig. De er jo lønnsarbeidere, og tjener ti kroner dagen.

Noen få er fremdeles selveiende bønder. Men hva skjer i dette landet der matprisene er så lave at en ikke kan leve av pengene fra avlingen? Den eneste grunnen til å dyrke mais eller bønner blir da såkornet. Man har ingen penger, men såkorn. Så man sår til eget forbruk. Maisen på markedet kommer fra USA, der den kan dyrkes billigere i det naturødeleggende agrobusiness-systemet, men for den som *ingen* penger har hjelper det ikke om maisen er billig. Derfor dyrker de som har jord fremdeles mais i Nicaragua. Til seg selv. Ikke for salg. Det blir kanskje fattigdommen som redder de lokale mais og bønnesortene.

Oljepalmen på Østkysten

Tilbake til fattigbøndene mine på 90-tallet: Don Eliseo hadde, da jeg arbeidet med miljøvernorganisasjonen Fundación del Río i Río San Juan fylke 30 kyr og landhandel i reneste Bør Børson-stil. Han var egnens klart rikeste mann. Nå er han 65 år og arbeider fra fem om morgenen til fem om ettermiddagen på palme-plantasjen som har slukt jorda han eide. For 5 år siden kunne Fundación del Río melde at nå var den gamle oljepalme-produksjonen fra 80-tallet tatt opp igjen. Men med nye eiere. I 1982 (etter revolusjonen) hadde et kooperativ av

bønder etablert oljeplantasjer i småskala, og leverte til presser på Vest-kysten, der industrien er. Men oljen bruktes kun til matolje. Biodiesel eller kosmetikk tok ikke noe av produksjonen. Seinere brøt kooperativet sammen, kanskje nettopp fordi heller ikke kooperativer representerer eierskap i ordets rette, langsiktige forstand.

Utenlandske selskaper, som vanlig

For fem år siden satte et selskaps-kompleks i gang igjen. De har nå kjøpt opp jord/skremt bort småbønder fra området, og har samlet folk fra det som var smågrender, og skapt slumliknende landsbyer. Selskapet, som heter PALCASA (*Empresa Palmares de El Castillo*) legger beslag på 2500 hektar i området. I Kukra Hill litt lenger nord er Kukra Development Corporation etablert, og legger beslag på enda mer: 6300 hektar. Ett eneste lite kooperativ; COMEPA (*Cooperativo Multisectorial de Empresarios Palmeros*), som består av småbrukere, dyrker beskjedne 500 hektar i Río San Juan. Men disse er unntaket. De to store utenlandske selskapene har tilsammen 88 kvadratkilometer, og det tilsvarer til sammenlikning arealet av dyrka mark i Stjørdal kommune, en ikke ubetydelig landbrukskommune i Norge. Når en da tenker på at Nicaragua bare er tredjeparten så stort som Norge, så blir det prosentvist store arealer på få hender. Og dette er trolig bare begynnelsen.

Buffersonen og artene som er truet

En sone som på 80-tallet ble opprettet for å beskytte regnskogen, er nå altså truet. Da jeg arbeidet i området ble det introdusert skånsomme dyrkingsmetoder og variert skogbruk for småbønder. Men nå er oljepalmer altså i ferd med å bli regnskogsreservatets nabo. At grunnvannet og bielvene til Río San Juan forurenses av kunstgjødsele og sprøytemidlene vil vel knapt overraske noen. Industrijordbruket truer skilpadder, Mellom-Amerikas eneste ferkvannshai, kongetarpun og annen fisk, to kaimanarter, et utall skilpadder, skarver, hegrer og annen fugl. Skogene som er truet har også tapir, jaguar, stor og liten maursluker, de to artene dovendyr, tucan-arter, en mengde reptiler og amfibier samt de mer berømte grønn og rød arapapegøye. For ikke å snakke om plantene.

Ettertanken

Å fly til fjerne land og legge igjen CO₂ fra 1,5 tonn flybensin (hver) skal godt forsvares. Å fly til nære land er kanskje enda verre. Det er en kostbar måte å oppdra hverandre på, og fristelsen er stor til å si at nå får folkehøgskolen se til å bygge et seilskip som kan gå i skytteltrafikk med elever, lærere, rettferdige varer og annet. Råbygget til en fullrigger ble bygd på Åland for noen år siden til 30.000 000,-. Det kan vi vel samle sammen? I «folkehøgskolen»?

På talerstolen som Grundtvig selv har brukt;
fra venstre John Inge Vemmestad, Silje Langseth
og Hans Petter Stifoss-Hansen

På jakt etter røttene til folkehøgskole- pedagogikken

AV RUNE SØDAL

Da oppfølgingskurset for nye lærere ble avlyst i høst bestemte tre av lærerne fra Jæren folkehøgskule seg for å lære mer om folkehøgskolepedagogikken på egen hånd. Grundtvigs højskole på Hillerød i Danmark ble et av flere stoppested for gruppen som ville bli mer kjent med Grundtvig sine ideer. Grundtvigs højskole er Sjællands eldste og ble startet av Grundtvig i 1856 for penger han fikk i gave til sin 70 årsdag.

Felles for de tre er at de ønsker å lære mer. Silje har lyst til å bli mer kjent folkehøgskolepedagogikken, John Inge tenker at det å kunne noe

mer om gruppeprosesser og psykologi er viktig, mens Hans Petter tenker at det å utveksle erfaringer med andre lærere er viktigst. Alle tre er relativt nye i skoleslaget.

På Grundtvigs højskole møtte de en skoleplan med mange flere fag. Noen hovedfag suppleres med stort utbud av mindre fag. De møtte studerende med hva de tolket som stor frihet og stor grad av mulighet til medvirkning. Politikk, media og samfunnsdeltakelse er på toppen av agendaen til skolen.

Som antatt er Grundtvig sentral på skolen. Både i skolebygningen hvor

talerstolen han holdt sine åpningsforedrag og avslutningsforedrag er sentralt plassert men og som inspirator for undervisningen. Skolen ønsker å fremme opplysning og full åndelig frihet, samt tilrettelegge for medskapende unge mennesker. Skolen tar samtidig fullstendig avstand fra de fundamentalistiske og nasjonalistiske sider hos Grundtvig som til tider blir brukt eller misbrukt i dansk samfunnsdebatt. Forstander på skolen Jakob Mejlhede Nielsen uttrykker at det ikke er så lett å følge Grundtvig sine ideer siden han tross alt hadde tre store vendepunkt i livet.

KREATIV SKRIVING

Haiku-dikt

Hardanger folkehøgskule

Urettferdighet
barna dør før de lever
hva klager vi for

INGER

De er fattige
Ingen klær ingen varme
fort, -skru av TV'n

INGELINE

Blikket er uklart
hun står igjen i huset
plutselig ingen

SIRI

Stråhytta e kald
vestens fjernsyn er slått på
for en liten stund

MAREN-ANNA

Tung, trøtt, sulten, slapp
utmattelsen er faktum
hjelpen er på vei

ANNE KARIN

Redselen kommer
Slagene og sparkene
føler du trygghet?

EVA B.

Stolte kvinner VIL
Lån, sparing, innkjøp, arbeid
Mikrobank-kvinner

ERIKA

Som hogd ut av fjell
Men mjuk og varm som vårsol
Einebuaren

ERIKA

Haiku er en tradisjonell japansk poesiform. Et haikudikt består av 17 mora, en fonetisk betegnelse som vagt tilsvarende stavelser. Første linje har 5 mora, andre linje har 7 mora, og tredje linje har 5 mora. Seriose vestlige haikudiktere benytter seg ikke alltid av 5-7-5 stavelser.

INTERNASJONALT UTVALGS SEMINAR:

Ikke-vold, Gandhi og mangfold

– Dette seminaret har vært veldig interessant og lærerikt. Det er fint å få inspirasjon til aktiviteter på skolen, sier Ingrid Karlsen fra Bodø, som er elev ved Seljord folkehøgskule.

TEKST/FOTO: JORUNN SØRLIE LARSEN

Engasjerte og kreative elever og lærere i rollespill.

Ingrid deltok sammen med andre folkehøgskoleelever og lærere på seminaret ved Norsk Senter for Seniorutvikling i Vestfold. Trond Botnen og Borgny Knutsen fra Fredslaget var kursledere på seminarets andre dag.

Ingrid og medelev Maren Fønnaas fra Elverum synes det var spennende å gjøre praktiske øvelser.

– Vi skal ha et lignende seminar på skolen vår selv. Vi synes det er mye lettere å huske ting når det er gjort i praksis. Her på Internasjonalt Utvalgs seminar har vi prøvd forskjellige aktiviteter. Til seminaret vi skal ha på folkehøgskolen kan vi bruke det vi selv mener er best, sier Ingrid, som går på tekstillinje, og Maren, som er elev ved musikallinja.

«Freedom is never free»

Den første oppgaven deltakerne fikk var å diskutere ulike sitater i grupper på tre og tre. Ett av sitatene var: «Freedom is never free» (Gene Sharp).

Neste post på programmet var visning av et 20 minutters utdrag fra filmen «Gandhi» om Mahatma Gandhi. Oppgaven lød:

Velg ut en scene, en replikk eller episode som gjør inntrykk.

Linn Eli Kopperstad (Sagavoll), Hilja Marie Almerud (Birkeland), Ingrid Karlsen (Seljord) og Marte Øygarden (Sagavoll) fikk dette å diskutere: «Hva gjorde ikke-voldskampen vellykket? – forutsetninger, suksesskriterier».

De svarte blant annet: – Aktivistene klarte å se ting i et større perspektiv. De ofra seg da de ble slått ned, for de visste de kom til å bli slått ned. Men de så lenger framover; i et større perspektiv. De sto sammen. Det var viktig at hele verden reagerte.

Forumteater

Etter en smakfull lunsj ledet Borgny Knutsen deltakerne gjennom drama-øvelser og Forumteater; der målet var å bevisstgjøre og bryte strukturer for undertrykkelse og

diskriminering. Folkehøgskoleelever og -lærere levde seg inn i sine roller og det ble en fruktig samtale etterpå.

Maren og Ingrid fra Seljord folkehøgskule og de andre elevene var storfornøyd med dagen.

De trakk alle fram at det var positivt å aktivt kunne delta og lære gjennom øvelser og drama.

– Dette skal være en ordentlig start

for oss som er med i solidaritetsgruppa på skolen. Her på kurset er vi fire elever fra Seljord. I solidaritetsgruppa er vi seks elever, en fra hvert internat, sier Maren.

Borgny Knutsen fra Fredslaget var også fornøyd med tanker og refleksjoner som kom fram på slutten av dagen.

– Kreativitet har løst mange konflikter, avsluttet hun.

Ingrid Karlsen fra Bodø og Maren Fønnaas fra Elverum er elever på henholdsvis tekstillinje og musikallinja ved Seljord folkehøgskule og er med i skolens solidaritetsgruppe. De fikk mange gode idéer til eget seminar de skal arrangere for medelevene ved Seljord folkehøgskule.

Hilja Marie Almerud (Birkeland), Ingrid Karlsen (Seljord) og Marte Øygarden (Sagavoll) diskuterer hvorfor ikke-voldskampen til Gandhi ble vellykket.

DRAMA OG TEATER SOM METODE I FREDSUNDERVISNING:

«Paulo Freire er en hovedinspirator innenfor frigjørende pedagogikk. Han forklarte aldri elevene hva de manglet av kunnskap, men han la forholdene til rette, slik at de selv oppdaget at det var viktig å få mer kunnskap. Det man blir ledet til å oppdage hos seg selv i egen forståelse har større sprengkraft enn læring som blir «påført». Slik ble motivasjon skapt hos elevene, samtidig som deres evner og selvrespekt ikke ble krenket.

Den frigjørende pedagogikken bygger på elevenes egne utsagn, deres erfaringer og deres opplevelse. Læreres bidrag i denne prosessen bør være tuftet på frivillighet, mot, og lyst, dvs. at man selv ønsker å utforske disse metodene sammen med elevene. Her ligger muligheten for mange glade øyeblikk, men også utfordring og stillstand.»

Kilde: Mangfold, identitet og globalt medborgerskap
Kursperm for fredsundervisere – Del II

Obama i byen

Ikke noe å si på sikkerheten utenfor Folkehøgskolekontoret i Øvre Vollgate ved utdelingen av Nobels fredspris til Barack Obama. I alt syv politibiler passet på oss. Foto: Jorunn Sørli Larsen

CNN på besøk

Det er ikke hver dag CNN banker på døra i Øvre Vollgate for å gjøre et intervju. Det skjedde imidlertid i desember i forkant av Barack Obamas besøk i Oslo.

CNN teamet på besøk f.v. Elena Lopez, Pablo Heriar og Louis Afan De Ribera.

Teamet dukket opp for å få utdypet hvorfor Norge er verdens beste land å bo i, ifølge en ny undersøkelse. Det var journalist Elena Lopez, tidligere Minnefond stipendiat i norsk folkehøgskole, som fant veien til folkehøgskolekontoret. De skulle produsere småstoff om Norge til den spanske utgaven av CNN i forbindelse med utdelingen av Nobel fredspris til Barack Obama. Pedagogisk leder i IKF Odd Haddal, med lang fartstid fra USA, ble intervjuet over temaet. Og jammen klarte han ikke å flette folkehøgskolen inn i sitt svar fra det gode liv i Norge. Etter Oslobesøket var det klimakonferansen i København som sto på programmet.

ØK

Paul Otto Brunstad, dr.theol, forsker og forfatter. Foto: Øyvind Krabberød

Paul Otto Brunstad holdt et engasjerende foredrag over temaet Klokt lederskap under rektorforum i Drammen i november. Gå inn på nettsiden www.pacem.no om du vil lese en lengre artikkel rundt temaet med tittel: Faglig klokkskap – mer enn kunnskap og ferdigheter. Han har også skrevet boka Klokt lederskap – mellom dyder og dødssynder på Gyldendal akademisk. Boka ble presentert i Folkehøgskolen nr 2 2009.

Klokt leder-skap

Grundtvig inspirerer fortsatt

Min Grundtvig – et inspirasjonsseminar for deg og meg. **Alle lærere i folkehøgskolen bør merke seg seminaret «Min Grundtvig» som finner sted i dagene fredag 23. til søndag 25. april i Melsomvik.** Gjennom ulike typer innlegg fra forskere og kjennere av Grundtvig – som pedagog, prest og poet – vil seminaret forsøke å få frem hvordan Grundtvigs tanker og skrifter har virket inspirerende – og fortsatt inspirerer i arbeidet i skole og kirke.

«Pagten» – en stor suksess i Danmark

På forsiden av desemberutgaven av det danske «Højskolebladet» kan vi lese at Grundtvig – ikke overraskende – fortsatt er inspirasjonskilde nr 1 for danske folkehøgskoler. Mer over-

raskende er det at danske DR (Danmarks Radio – tilsvarende NRK i Norge) som julekalender i 2009 sendte «Pagten», som baserer seg på Grundtvigs tanker, menneskesyn og sanger. I sentrum for juledramaet er en mystisk pakt, som Grundtvig og nissen Saia inngikk for lenge siden. Men Pakten er forsvunnet og det er opp til Malte og Lydia å finne den. Serien skal sendes på NRK til jul i år (2010). Forfatter av serien Maya Ilsøe kommer til seminaret og viser og forteller om denne spennende og nye måten å la seg inspirere av Grundtvig på.

Seminaret åpnes av professor Sid Bradley fra York og Århus universiteter og det vil bl.a. gjennomføres en panelsamtale om Grundtvigs pedagogiske tanker, innledet ved dr. Pål Walstad. Synnøve Heggem vil lede

avdelingen om den kirkelige Grundtvig. Og alt vil krydres med båttur til middelalderbyen Tønsberg og antagelig flere grundtvigrelaterte kulturelle opplevelser.

Er du interessert tar du kontakt med Norsk senter for seniorutvikling i Melsomvik (tlf 33 33 55 00 – post@seniorutvikling.no) På vegne av Grundtvigselskapet i Norge Øyvind Brandtø.

Grundtviginspirerte «Pagten» ble DRs største julekalender-seersuksess ever!

Reis på studietur til Beijing!

Beijing fra kr. 6.690,-

FLY OG 5 OVERNATTINGER

Beijing er sentrum for Kinas åndelige og politiske liv. Byen er i dag en sjarmerende blanding av moderne høye bygninger og de mest praktfulle templer fra keiser-tiden.

Vi skreddersyr gruppereisen etter deres behov og tilbyr mange spennende faglige besøk og utflukter - til gode priser.

Hva med å kombinere Beijing og Shanghai? Ta kontakt med oss for et uforpliktende tilbud.

NB! Prisen inkl. fly fra Oslo, 5 overnattinger på ungdomshotell/terberge samt alle skatter og avgifter. Prisen gjelder for grupper på min. 10 personer som reiser samlet tur retur. Prisene varierer ut fra reisedato, og vi har tatt utgangspunkt i billigste reisepriode. Forbehold tas for prisendring og plassproblemer ved reservasjon.

AIRFRANCE KLM

kilroygroups.no - tlf: 23 10 23 40
oslo.groups@kilroytravels.no

KILROY
group travel

Resten av skolen fikk seg en overraskelse da jentegruppa kuppa morgensamlingen med alternativ moteoppvisning.

Grensesprengende jentegruppe

På Vestoppland folkehøgskole har en jentegruppe, startet av internatleder og rådgiver Britt Jorun Vestengen, blitt stor suksess. Gutta lurer veldig på hva jentene driver med hver tirsdag mellom klokka sju og halv ti på kvelden.

TEKST/FOTO: JORUNN SØRLIE LARSEN

«Er det en mannshate-gruppe eller heksemøte, undrer gutta på skolen?»

Britt Jorun Vestengen tok initiativet til jentegruppa i begynnelsen av skoleåret.

- Hvorfor ville du starte en slik gruppe?
- Fordi jeg har en rådgiverfunksjon på skolen, og jeg har sett i noen år at mange jenter sliter og har problemer med kropp, spisevegring og riping. De er frustrerte og vet ikke hvordan de skal takle sin feminine side. De blir svake hvis de viser den feminine siden sin.
- Hun trekker også fram snill-jente-syndromet.
- Mange jenter som kommer hit har gått gjennom skole og er sterke faglig. De er ofte gode i idrett og har tilfredsstilt alle rundt seg – og er helt utslitte. I jentegruppa jobber vi også med grenser i forhold til gutter og seksualitet, sier den engasjerte rådgiveren og internatlederen.

Besøk fra krisesenter

Da folkehøgskolebladets utsendte ankommer Vestoppland folkehøgskole en snørik og kald tirsdag i desember for å overvære en jentegruppekveld, er det en representant fra krisesenteret på Hønefoss som gjester gruppa.

Det er 21 jenter til stede denne kvelden. De følger nøye med på hva Unni Merete Fjeldstad forteller om jentene som kommer til krisesenteret og hva de har opplevd. Hun spør om jentene vet hva et krisesenter er, om noen har hørt om det. Mange nikker og alle lytter ivrig når Unni forteller om hverdagen på et krisesenter, hvem disse jentene som må søke tilflukt dit er, hva slags historie de har og hvordan veien videre kan bli for dem.

Unni Merete Fjeldstad jobber med vold i nære relasjoner. Krisesenteret får henvendelser fra Hønefoss, Gran, Lunder og Jevnaker.

- Har dere krisesenter i Rogaland? Spør ei av jentene.
- Er det mange med utenlandsk opprinnelse?, spør en annen.

– Cirka 48 av de som henvender seg til oss er av utenlandsk opprinnelse, svarer Fjeldstad.

- Så følger spørsmålene tett:
- Hvis du har ei venninne med sterk mistanke om vold i kjæreste-forhold – hva gjør du?
- Snakk med venninna di, informer om krisesenteret og gi telefonnummeret dit, er Fjeldstads råd.
- Hvordan kan en se etter tegn på ei venninne som er i et forhold som ikke er bra? Fjeldstad svarer:
- Hun isolerer seg med kjæresten og blir ikke med på ting. Det er helt greit å spørre venninna om det er noe galt.
- Hun understreker at det er muligheter – man må bare tørre å spørre om hjelp. Før Fjeldstad reiser tilbake til Hønefoss får hun med seg en stor julekurv med frukt og godterier, som er en gave fra jentegruppa til barna på krisesenteret.
- Tusen takk, dette vet jeg kommer til å bli satt veldig stor pris på, sier hun.

Alternativ moteoppvisning

Onsdag morgen forbereder jentegruppa en alternativ moteoppvisning. De skal kuppe morgensamlinga. Nysgjerrige elever står utenfor den låste døra. Til slutt slipper de inn.

En av elevene begynner med opprop på elevene, men så avbryter Britt Jorun det hele. Hun kommer fram bak sceneteppet og sier: – Nei, nei dette gidder vi ikke i dag. Dette er et kupp. Jentegruppa skal nå vise seg fram for dere, så dere kan se litt av det vi driver med. I dag vil vi vise den gøyale siden vår. Vi liker å shoppe og har kjøpt klær i en bruktbbutikk. Dette er et hint om hvordan dere kan gå kledd i julebordsesongen. Og gutter: Vi i jentegruppa ønsker å se alle menn i dress på julefesten. På Jaren får dere en flott dress for 100 kroner.

Så skrus lysene av. Moteshowet begynner – jentene i jentegruppa skrider fram på cat walken. Etter hvert får jentene med seg medelever og lærere opp på gulvet og danser til

«Girls just want to have fun.» Det er stor entusiasme blant publikum og alle som etter hvert danser sammen med jentene.

– Jentegruppa er veldig selvtillitsbyggende

Etter moteoppvisningen møter jeg tre av jentene i gruppa, som sitter og spiser en forsinket frokost. For Julia Reilly Brenne, Maria Reiakvam og Maren Torvestad har jentegruppa blitt en viktig ingrediens i folkehøgskolehverdagen.

Julia og Maria påpeker hvor mye de har lært om seg selv og andre ved å delta i jentegruppa.

Maren fra Karmøy forteller at gutta er nysgjerrige på jentegruppa, «Er det en mannshategruppe eller et heksemøte?» spør noen.

Maria forteller videre:

- I jentegruppa har jeg blitt mer obs på hvordan jeg er selv. Hvis jeg blir sint, så prøver jeg å holde det inni meg og ikke la det gå utover andre med én gang. Nå har jeg blitt flinkere til å si unnskyld.

Initiativtaker til jentegruppa, Britt Jorun, er overveldet over den store interessen for jentegruppa.

– Jeg forventa at det skulle komme fem-seks jenter på første møte. Så kom det rundt 20 stykker!

Og selv om gutta denne morgenen fikk et lite innblikk i jentegruppas gjøren og laden, lurer de nok fortsatt på hva de snakker om og hvorfor denne type gruppe er så populær på folkehøgskolen.

Maria Reiakvam, Maren Torvestad og Julia Reilly nyter frokost etter en alternativ moteoppvisning sammen med resten av jentegruppa for resten av skolen.

La oss ikke vente på Mexico!

Mens vi venter på at våre politiske ledere skal fatte beslutninger, er det mye vi kan gjøre i vårt eget hus. Gjennom 2009 har vi sett flere og flere folkehøgskoler arbeide aktivt med å bli mer bærekraftige gjennom praktiske tiltak på skolen, miljøsertifisering og initiativ for og med elevene. Mer aktivitet i samarbeidet med Stiftelsen Idebanken og deres kampanje «Balanseakten» samt en vårkonferanse med et spennende program kan gi ytterligere inspirasjon til skolene i 2010.

AV RUNE SØDAL

På Idebankens balansetreff i høst innledet elev Benjamin Bro-Jørgensen fra Europahøjskolen i Danmark med sine erfaringer i møte med sin skolegang i Danmark:

–Jeg har hørt mye på alle skolene jeg har gått på om økologi og bærekraftig utvikling, men jeg har aldri sett det i praksis.

Benjamin kunne videre fortelle om flere elevledete initiativer igangsatt på Europahøjskolen. På højskolen kan jeg og vi gjøre det selv, fortalte han videre. Konferansen hadde som formål å dele de gode eksemplene i nordisk folkehøgskole og de fem frilynte folkehøgskolene Fosen, Nordiska, Skiringssal, Skjeberg og Sund hadde mange gode eksempler å komme med. Eksemplene ble samlet, skriftliggjort og presentert i form av en flyer på klimatoppmøtet med tema: Balanseakten i nordiske folkehøgskoler.

Folkehøgskolen er kanskje den beste arenaen i Norge hvor vi kan leve ut Paulo Freires syn på pedagogikk. Etter hans mening krever læring både refleksjon og handling. Verbalisme kaller han læring uten handling og aktivisme er betegnelsen på læring uten refleksjon. Sund var en av folkehøgskolene som deltok i demonstrasjonene i København og jeg ønsker å dele en tekst skrevet av elev Mohan K. Pillai. Hans innspill rundt den reflekterte aktivismen i København tolker jeg som et forbillidlig resultat av læring i Freires definisjon.

Velkommen til Vårkonferansen 2010, se PUF siden bak i bladet.

Wake up, Good Morning! Open eyes to Global Warming!

We were standing in the bright sunlight which washed over us, on that cold winter afternoon. We were thankful for the little warmth that the sunlight gave, and huddled closer together to fight against the winter air. We were almost thirty in a crowd which amassed a hundred thousand. Copenhagen, 12th December, 2009. We were there to protest. To hopefully open a little more, the eyes of those leaders, those 'representatives' of our nations, sitting, talking and bargaining, behind closed doors, in Bella Centre. To show them that we cared, that we, the citizens of the world, the ones who elected them to power, wanted them to do their best and agree upon a global movement to control global warming, by cutting down on emissions and progressing aggressively with reforestation and preservation programmes. To exercise our right and responsibility as members of democracies to voice our opinion, and try our best to make our countries make the best decisions. We were students from Sund folkehøgskole, Inderøy, Norway, protesting at the Conference of Parties organized by the United Nations Framework Convention on Climate Change for peace, for Mother Earth, for understanding, and to plead for a move away from the reckless capitalism which is driving our world today.

With placards screaming «There is no Planet B» and «Stop Norway's Oil Addiction», chanting «Climate Justice Now!», responding with goose pimples to the invigorating music, listening to speeches by leaders of NGOs, and environmentalists, like Vandana Shiva, we stood, and later, marched, from Parliament Square to Bella Centre, through the streets of Copenhagen. The energy and hope of a hundred thousand souls in unity kept us going.

Amidst this orgasmic concoction of fervent hope, stubborn energy, despairing anger, and foundational love, in the atmosphere, I found my thoughts drifting. Thinking of nations, of the environment, of the rich and the poor... I could not get myself to understand, or forgive, the greed for economy exhibited by certain developed countries, and their attitudes to the developing ones. I could not agree with the stances taken by my own country, India, in the climate change arena. My nation had to do more.

It is a fact that the developed nations have been the largest contributors to greenhouse gases which cause climate change, and that they have a responsibility of paying for their history. It is also a fact that billions of people are starving in developing countries, and those countries cannot be asked to sacrifice the welfare of their people for battling climate change. Especially when the developed countries themselves were doing only so little.

As we marched, though, I was filled with hope. I felt the hundred thousand souls along with me, right there, and I knew that change was possible. Maybe Copenhagen would truly be Hopenhagen.

Sigh. The audacity of hope. The news from Bella Centre, a week later, made it not Hopenhagen, but NOPEnhagen or FLOPenhagen.

I had wished, I had desperately hoped, that those ladies and gentlemen in pinstripes could help the World. But deep down inside, I knew, that change cannot come from those few. Change cannot come from the policy makers, nor from politicians, or our nations' lawmakers.

It all has to start within each one of us. It has to start in our Selves. We have to realize the situation we have in our hands, that of Mother Earth being torn apart, and we having the power to change this. We have to change, and accept change. We have to be convinced to move out of our comfort zones, and make the choice to respect the Earth, to ensure a safe world for us, and to have a world at all for the generations that shall spring from us.

And that dear ladies, gentlemen, and others, is what I intend to convey through this article. The change must come from each one of us. Each of us should feel, and take action. Each of us should be ready to settle for lesser comfort. Choose trains over airplanes for domestic travel. Reduce holiday plans to nearby locations. Don't buy that thing just because they're new or they look good – do you

really need them? Eat more local produce food, less imported food. Eat less meat. Make your opinion heard, unite and write to your government. Change yourself first, and then protest – challenge others to change. Let our differences unite in our common feeling to respect the Earth. Only in this convergence of souls can revolutionary change take place. And that is what we really need right now. Revolutionary change.

AV MOHAN K. PILLAI
STUDENT OF SUND FOLKEHØGSKOLE, ON A FREDSKORPSET EXCHANGE
PROGRAMME TO NORWAY, FROM INDIA

Elever fra Sund folkehøgskole deltok under klimakonferansen i København 1. desember.

«The news from Bella Centre, a week later, made it not Hopenhagen, but NOPEnhagen og FLOPenhagen»

Fortellingens kraft

På årets Internasjonale seminar i Melsomvik innledet kenyanske Cathrine Atundi Sødal med foredraget «My story – Your story – Our story». Uten powerpoint eller andre multivisuelle hjelpemidler fortalte hun på en time sin livshistorie i syv kapitler. Foredraget var innrammet av en afrikansk fellesdans til åpning og et gruppearbeid og fremføring til avslutning.

AV TERJE R. JOHANSEN

Dansen innledningsvis varte og rakk. I tid var lydsporet fra CD'en langt over det som føltes behagelig for stive og staccato norske vinterkropper. Allikevel var det overbevisende og godt at noen endelig gav seg tid slik at vi kunne finne felles modus. Vi kom etter hvert i kontakt med oss selv, strengen vibrerte, homo ludens – det lekende mennesket fant sammen i felles bevegelse.

Etter denne «bevegende» starten tok Cathrine oss med på en reise bakover i tid og innover i hennes livsfortelling. Hun tegnet for oss sitt landskap fra fødsel, navngiving og oppvekst, til utdanning og arbeid. Fortellingen tonet ut nærmere nåtid med hennes «dannelsestreise» til India, hennes bryllup, og sin interkulturelle erfaring etter å ha flyttet til Norge. Alt beskrevet nært og relasjonelt. Nakent og sårbart. Responsen var samstemt fra deltagerne, ca. 30 ansatte og elever i folkehøgskolen;

«Knall! Tror det fikk følelsene til å røre seg hos alle og enhver» «Helt fantastisk! Personlige historier slår alt» «Veldig interessant. Jeg fikk lyst til å høre mer av hennes historie. Flott at hun fortalte alt på en jordnær og enkel måte»

Hva er det så som berører i så sterk grad? Hva er det som ligger i fortellingens kraft?

Fortellerkunstens historie er lang. Siden tidenes morgen er historier

blitt fortalt og gjenfortalt. Fortellingen kan skape en ramme av å være sammen og å høre til et sted. Fortellingen deler kunnskap om det å være menneske. Den kan skape ny giv og fortelle fra fortid til fremtid. Historier kan påvirke, overbevise, huskes og læres. Mens man lytter til andres fortellinger foregår det også en parallell reisen innover i eget landskap. Den forankrer og bekrefter, eller avkrefter, det som gjenkjennes eller ikke av tilhørerne. Cathrine malte et vakkert bilde fra sin oppvekst, lyttende til modne kvinners livsvisdom og erfaringer mens hun lå i mors fang og ble flettet. Gjennom sine bilder av tilhørighet gav hun oss bilder av det samme. Vi fikk bli mer menneske sammen med henne og hun med oss. I Afrika lever begrepet *Ubuntu*, – togetherness, – jeg er fordi vi er, og fordi vi er så er jeg. Til slutt sa hun;

Denne fortellingen vil jeg gi mine barn og barnebarn, men nå vil jeg utfordre dere til å gå sammen i grupper på seks for å finne noe som dere har til felles i deres fortelling, deretter kan dere presentere det i for alle i dikt, drama, sang etc.

Takk Cathy, for at du fortalte din historie, hjalp oss til å fortelle vår, for så å smelte sammen til et bilde av vår felles historie; *My story, Your story, Our story.*

Cathrine Atundi Sødal fra Kenya innledet med foredraget *My story – Your story – Our story*. Foto: Terje R. Johansen

«Jeg fikk lyst til å høre mer av hennes historie»

NORDISK FOLKEHØGSKOLERÅD INVITERER
TIL VÅRKONFERANSEN 2010

Temaet er Bærekraft!

Delta:

- om du vil bli inspirert
- om du vil møte engasjerte nordiske kolleger
- om du vil oppleve de nyeste ideer, systemer og teknikker for en bærekraftig livsstil

Praktisk informasjon:

Når: 13. og 14. april.

Hvor: Nordiska Folkhögskolan i Kungälv.

Hvem: For ansatte i folkehøgskolen.

Pris: 990,- kr per person, 1400,- for to fra samme skole. Tre eller fler 750,- pr. pers.

Påmelding til:

rune@folkehogskole.no

Fra programmet:

Gustav Fridolin

Svenske Gustav Fridolin er innleder på årets vårkonferanse. Han er journalist og folkehøgskolelærer og kjent for sitt sterke engasjement for fred, anti-rasisme og miljø. Gustav er tidligere talsperson for Grønn Ungdom og ble Stortingsrepresentant som 19 åring, den yngste stortingsrepresentanten i Sverige gjennom tidene.

Ekocentrum

Ekocentrum er et kunnskapsforum og en inspirasjonskilde i miljø og bærekraftarbeidet. Stiftelsen viser mulige veier til en økologisk bærekraftig samfunnsutvikling. Ekocentrum forvalter og utvikler Sveriges største permanente utstilling. Der vises systemer, teknikk og ideer for en bærekraftig livsstil. Det vil her bli vandrende utstillinger, foredrag og fordypningsmuligheter i grupper.

Replikk til leder «Smuldrende møteplasser»

Tak for det fine højskoleblad I får lavet. Jeg læser det med interesse.

I sidste nummer 5. 2009. årg. 105. læste jeg lederen «**Smuldrende møteplasser**».

Det er en meget vigtig problemstilling redaktionen tager fat i her. Problemstillingen kendes også fra Danmark. Der er brug for mødesteder, hvor skoleformens grundlæggende ideer og filosofi bestandig sættes til debat. Mødesteder, hvor der udveksles erfaringer og hentes inspiration til det daglige virke på den frie skole. Disse mødesteder findes ikke rigtigt længere.

I en lidt større sammenhæng vil jeg også minde om, at der er brug for mødesteder i den nordiske kulturkreds, hvor der kan hentes faglig inspiration og etableres netværk på tværs af fag og skolekulturer.

På Den frie Lærerskole i Ollerup, der ligger på Syd-fyn, Danmark, har vi i mange år haft det traditionsrige Ollerupkursus, der hvert år ligger i ugen op til påske (nå 21. – 26. mars). Det er et efteruddannelseskursus målrettet til lærere og ledere i de frie skoler.

Ollerupkurset er et oplagt mødested, for lærere og ledere i de nordiske lande. Her er der god tid til at fordybe sig i nogle faglige områder og god tid til at møde kolleger fra andre skoler- og skoleformer.

Vi har sendt vedhæftede kursusprogram og følgebrev til alle Frilynte og Kristne Folkehøgskoler i Norge. Desuden er det sendt til skoler i Sverige, Færøerne, Island, Grønland, Finland.

Det er perspektivrigt at byde velkommen til Ollerupkursus 2010 for deltagere fra Norge og de øvrige nordiske lande.

Gå inn på www.dfl-ollerup.dk, hvor Ollerupkursus kan læses online.

AV LAUST RIIS-SØNDERGAARD,
SEMINARIELÆRER OG KURSUSLEDER

Dytt og dra

Når vi skal informere om folkehøgskoler må vi ha klart for oss om vi skal *dytte* på folk informasjonen eller om vi skal legge den tilgjengelig for at folk selv kan *dra* den ut. Push-Pull er en sentral dikotomi innen kommunikasjonsfaget.

AV DORTE BIRCH

Push-Pull-tenkingen startet innen logistikk, men spredte seg kjapt til marketing. I stedet for å produsere produkter og så håpe at noen ville kjøpe dem, spurte man folk hva de ønsket seg og så produserte man dette. I stedet for å *dytte* varer på folk så lot man folk få lov å *dra* dem ut av bedriften.

Internett

De siste årene har Push-Pull også blitt sentralt innen PR og informasjon. Spesielt framveksten av internett har gjort kommunikatører mer bevisste på å gi folk den informasjonen de leter etter i stedet for å dytte på dem den informasjonen bedriften vil ha fram.

De beste nettsidene er nemlig produsert med tanke på at internett er et Pull-medium. Et medium der folk vet hva de ser etter og blir frustrerte når de må bruke for lang til på å finne dette. Bedrifter og organisasjoner som betrakter internett som et Push-medium, et medium der de på liv og død skal ha fram det bedriften selv mener er viktig, skaper irritasjon hos deres nettbrukere. En leser som vil finne prisen på en vare blir sur hvis han blir pådyttet informasjon om direktørens fortreffelighet.

Annonsering

Å annonsere er vanligvis en Push-måte å nå folk på. Annonsene er i utgangspunkt informasjon leseren ikke har etterspurt og de blir derfor pådyttet dem. Push-annonsering er nødvendig for bedrifter og organisasjoner som ønsker å markedsføre ting de ikke tror (for)brukeren vil oppsøke selv. Er man ukjent eller har man et

ukjent produkt, så er det nødvendig å bruke Push-annonsering. Man kan også ha elementer av Pull-måten å jobbe på når man annonserer. Når ma annonserer på Google så får folk først annonsen når de velger et konkret ord. Dermed er det leseren selv som «velger» hvilken annonse hun vil ha. I tillegg kan leseren klikke på lenken og dra ut mer informasjon hvis hun ønsker det.

«Internett er et Pull-medium»

PR

Tankegangen har også flyttet seg over til PR. Mange tenker PR utelukkende fra sak til sak der man kontakter mediene og forsøker å selge hver enkelt nyhet inn. Flere og flere har dog blitt bevisste på å bygge opp et godt forhold til journalister slik at journalisten får lov å *dra* ut informasjonen i stedet for å få *dyttet* den på seg.

Journalister tar ofte uformelle ringerunder av typen «skjer det noe her?» og de trenger også meninger om saker de jobber med. Ved å være en meningsbærer eller eller en som ofte har noe interessant på lager, vil man slippe oftere til.

Folkehøgskolekontorene

Det er helt sentralt for skolene å være bevisste på forskjellen mellom Push-og Pull-informasjon. Internett

handler ikke om å dytte ut informasjon, mens en annonse i en avis kan være mer offensiv. Ulik kommunikasjon i ulike kanaler. Informasjonskontoret for folkehøgskolen har, i samarbeid med Informasjonskontor for kristen folkehøgskole, forsøkt å kombinere push og pull-informasjon. Vi har forbedret hjemmesidene slik at de googler bedre og dermed kommer høyere opp når folk ønsker å *dra* ut informasjon om noe av det folkehøgskolene holder på med. Forsiden på **www.folkehogskole.no** har noen elementer av Push-informasjon med bannere som sier «bestill katalog» eller «søk nå», men i hovedsak er siden lagt opp for at den enkelte skal finne akkurat den informasjonen de leter etter, på enklest mulig måte. I tillegg *dytter* vi informasjon på dem som ikke ville oppsøkt oss i utgangspunktet. Vi har hatt stor suksess med å annonsere på TV2 i desember og januar, i tillegg til annonsene vi kjører i blader, aviser og på nett. Aftenposten-bilaget er også en type Push-informasjon som fungerer veldig godt til å sette folkehøgskolene på kartet og å få fram de sidene vi ønsker å få fram.

Når det gjelder å være en meningsbærer som mediene tar kontakt med, så har nok folkehøgskolene en vei å gå. Da må vi være villige til å delta aktivt og til dels på medienes premisser. Vi må ha budskaper og en klar profil. Men hadde det ikke vært flott om vi kom dit at mediene ringte til folkehøgskoler og spurte «skjer det noe her?»

Folkehøgskoler tilknyttet NF/IF

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00 – Fax: 38 16 82 01
Rektor: Reidar Nilsen

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE,

RINGSAKER
2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70 – Fax.: 62 35 73 99
Rektor: Ola Bergum

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90 – Fax.: 32 75 04 80
Rektor: Arild Mikkelsen

BØMLØ FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50 – Fax.: 53 42 56 51
Rektor: Magne Grøneng Flokenes

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00 – Fax.: 62 43 52 01
Rektor: Åsmund Mjelva

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60 – Fax.: 55 52 63 61
Rektor: Dagfinn Eggen

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80 – Fax.: 57 86 16 30
Rektor: Arne Hagen

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50 – Fax.: 64 98 30 60
Rektor: Sissel Onstad

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85 – Fax.: 73 85 85 86
Rektor: Wiggo Sten Larsen

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70 – Fax.: 32 07 96 71
Rektor: Mildrid Nesheim

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00 – Fax.: 53 67 14 01
Rektor: Trond Instebø

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL

FOLKEHØGSKOLE
3626 Røllag
Tlf.: 31 02 38 00 – Fax.: 31 02 38 19
Rektor: Solvi Pettersen

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00 – Fax.: 51 78 85 01
Rektor: Dag Folkvord

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kjøpervik
Tlf.: 52 84 61 60 – Fax.: 52 84 61 61
Rektor: Kjell Arne Medhaug

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80 – Fax.: 76 06 98 81
Rektor: Brynjar Tollefsen

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70 – Fax.: 56 34 80 71
Rektor: Geir Rydland

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99 – Fax.: 70 04 19 98
Rektor: Odd Arve Steinvåg

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00 – Fax.: 74 33 18 99
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00 – Fax.: 61 26 54 40
Rektor: Dag Hareide

NORDISKA FOLKHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Fax.: 00 46 303 648 31
Rektor: Beate Fasting

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00 – Fax.: 71 65 89 19
Rektor: Kristian Lund Silseth

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80 – Fax.: 75 02 90 36
Rektor: Einar Jakobsen

NORSK SENTER FOR SENIORUTVIKLING

NORSK PENSJONISTSKOLE
3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00 – Fax.: 33 33 55 55
Rektor: Øyvind Brandt

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92 – Fax.: 78 99 51 25
Rektor: Åsmund Røst

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00 – Fax.: 73 81 20 70
Rektor: Ingegjerd Sverre Smeby

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60 – Fax.: 61 28 43 61
Rektor: Harald Midtsund

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00 – Fax.: 32 17 99 09
Rektor: Einar Westheim

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10 – Fax.: 63 97 34 10
Rektor: Gry Husum

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40 – Fax.: 35 05 80 41
Rektor: Terje Heggernes

SKIRINGSSAL FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90 – Fax.: 33 45 96 70
Rektor: Hallvard Smørgrav

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 16 81 04 – Fax.: 69 16 87 82
Rektor: Karsten Schroeder

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20 – Fax.: 74 09 60 95
Rektor: Jan Kjetil Haugen

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

Pb 174, 6851 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75 – Fax.: 57 62 75 70
Rektor: Mai-Evy Bakken

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70 – Fax.: 62 96 70 89
Rektor: Lasse Sandberg

SOLTUN FOLKEHØGSKOLE

9440 Evenskjer
Tlf.: 77 08 99 30 – Fax.: 77 08 99 40
Rektor: Gunnar Arne Eriksson

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00 – Fax.: 74 12 49 10
Rektor: Tore Haltli

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10 – Fax.: 53 47 01 11
Rektor: Mona Økland

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00 – Fax.: 62 54 05 55
Rektor: Jon Krognæs

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50 – Fax.: 72 47 98 51
Rektor: Torkjel Solem

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00 – Fax.: 61 14 27 15
Rektor: Arne Opedal

TRONDARNES FRILYNT FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77 – Fax.: 77 04 00 78
Rektor: Chris Buunk

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50 – Fax.: 72 85 39 51
Rektor: Ronald Nygård

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11 – Fax.: 75 17 24 46
Rektor: Leif Klæboe

VESTOPPLAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00 – Fax.: 61 33 96 01
Rektor: Ulf Ergo

VOSS FOLKEHØGSKULE

5700 Voss
Tlf.: 56 52 90 40 – Fax.: 56 52 90 41
Rektor: Hub Sprang

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER

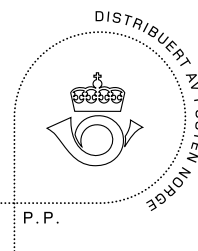
FOR DØVE
3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Fax.: 32 08 26 02
Rektor: Berglind Stefåsøddir

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90 – Fax.: 55 39 51 99
Rektor: Bjørn Berentsen

B

NORGE

P. P.

B-BLAD

RETURADRESSE:
NORSK FOLKEHØGSKOLELAG
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

Å se seg selv utenfra

Alle har sine problemer. Men det er overraskende lett å glemme. Vi liker å tro at vi tenker på andre, men hva er vel mer naturlig enn å tenke på seg selv? Det er jo oss selv vi *er*, og *våre* liv vi lever. Det er våre egne problemer vi føler på kroppen. Sett at en venn eller slektning av deg har et problem. Ikke av de største, men et ganske vanlig, lite et. Dersom vedkommende kommer til deg med problemet, vil du sannsynligvis trøste og snakke beroligende, men siden problemet et såpass lite, vil du ikke tenke så mye mer over det. «Det ordner seg,» tenker du. Og det gjør det jo.

Men dersom det er du selv som har problemet er det verre. For da gjelder det *deg* igjen. Ting står på spill for *deg*, og det er *du* som kjenner på følelsene. Da kommer katastrofetankene. Alle scenarioene spiller i hodet ditt. Du kjenner valgets kvaler, du dras i flere retninger. Det påvirker humøret ditt negativt. Det er blant annet i sånne situasjoner jeg mener det er utrolig viktig å ha evnen til å se seg selv utenfra.

Selv skriver jeg regelmessig små lapper til, og prater mye med meg selv. Dersom jeg er redd for å ha en dårlig dag, kan jeg finne på å legge en lapp på sengen min, med en kort beskjed som «Du overlevde! Hvordan var dagen?» som den fremtidige meg kan lese. Det høres kanskje ut som om jeg har alvorlige personlighetsforstyrrelser, men for meg er det terapi. Jeg «minner» meg selv på at jeg er en av mange (uten at jeg prøver å preke noen jantelov her.) Jeg prøver å være min egen venninne.

For meg er det veldig hjelpsomt å se på meg selv som min egen bestevenninne, både i gode og onde dager. Du kan tenke deg hvordan du ville reagert hvis en venninne hadde problemer med å velge studier, for eksempel. Hun ønsket selv å bli musiker, men foreldrene ville heller hun skulle satse på noe tryggere. Hva ville du gjort? Er du litt lik meg ville du oppmuntret henne. Du ville ikke ønsket at hun skulle la engstelse og dårlig selvtillit holde henne tilbake. Men hva med deg selv?

Ingen kjenner deg selv bedre enn deg selv, så hvorfor ikke benytte deg av dette, og inngå et dypt og livslangt vennskap? Klarer du å få et sånt forhold til deg selv vil du dessuten få en god porsjon selvinnsikt med på lasset, og dermed ikke irritere vettet av din neste fordi du alltid skal ha «spotlight»-en rettet mot deg.

Lykke til!

PIA MARIE STEINER, ELEV PÅ LINJA KREATIV SKRIVING VED BUSKERUD
FOLKEHØGSKOLE